

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 2

София, четвъртъкъ, 7 ноемврий

1929 г.

4. заседание

Срѣда, 6 ноемврий 1929 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 16 ч. 10 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: Понеже присъствуватъ нужното число народни представители, обявявам заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Алексиевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Баетъ Христо, Баралиевъ Христо, Божковъ Борисъ Наковъ, Бурилковъ д-ръ Владимиръ, Бурмовъ Никола, Владовъ Никола, Гаговъ Петъръ, Георгиевъ Стойчо, Грънчаровъ Димитъръ, Губидѣльниковъ Георги, Дананловъ Георги Т., Данчевъ Панайотъ, Димитровъ Добри, Дочевъ Момчо, Дрънски Димитъръ, д-ръ Думановъ Никола, д-ръ Дяковъ Цвѣтанъ, Ецовъ Борисъ, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Христо, Капитановъ Трифовъ, Кацковъ Левъ, Колевъ Боню, Константиновъ Тома, Кузмановъ Анани, Личевъ Несторъ, Лѣкарски Иванъ, Начевъ Владимиръ, Неновъ Александъръ, Нешковъ Георги, д-ръ Николовъ Борисъ, д-ръ Орошаковъ Хараламби, Пачевъ Малинъ, Пастуховъ Кръстю, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Аврамъ Стояновъ, Пиронковъ Александъръ, Рашковъ Христо, Славовъ Кирилъ, Стефановъ Стефанъ, Стоилковъ Таско, Топаловъ Недѣлчо, Цаневъ Александъръ, Шиваровъ Маринъ и Янгъзовъ Теню)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е решило отпускъ на следнитъ народни представители, съгласно подаденитъ отъ тѣхъ заявления:

На г. Сотиръ Яневъ — 1 день;
На г. Драгомиръ Апостоловъ — 2 дни;
На г. Александъръ Неновъ — 3 дни;
На г. Тома Константиновъ — 2 дни;
На г. Кирилъ Славовъ — 3 дни;
На г. Стефанъ Бояджиевъ — 1 день, и
На г. Теню Янгъзовъ — 1 день.

Постъпило е питане отъ народния представител г. Цено Табаковъ къмъ г. министъръ-председателя — относно репарациитъ.

Сжщо е постъпило питане отъ видинския народенъ представител г. Иванъ Петровъ Недѣлковъ къмъ г. министра на търговията, промишлеността и труда — относно липсата на каменни въглища както въ столицата, така и въ провинцията, било за отопление, било за индустриални цели.

Тия питання ще бждатъ изпратени на съответнитъ г. г. министри, за да отговорятъ.

Г. министъръ-председателъ е готовъ да отговори на питането на г. Янулова по репарациитъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Първо е питането на г. Мушанова.

Г. Марковъ (з. в): Тѣ сж нѣколко питання.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Четири-петъ питання сж, но всичкитъ сж за една и сжща работа.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Мушановъ, за да развие питането си.

Н. Мушановъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Покрай многото въпроси, които днесъ интересу-

ватъ българския гражданинъ, има единъ въпросъ, който е надъ всички други — това е въпросътъ за нашитъ репарационни тежести. Знаете, че отъ нѣколко врѣме въ Парижъ заседава тѣй наречената комисиия на експертитъ, която трѣбва да се произнесе върху нашитъ репарации, предвидени въ Ньойския договоръ.

Когато трѣбваше да се изпрати нашата делегация въ Парижъ и следъ като се изпрати, българското общество, както и българското правителство, бѣха изненадани отъ бързината, съ която тоя въпросъ се подложи на разрешение. Никой не знае въ каква смисълъ ще бжде разрешенъ въпросътъ за нашитъ репарации.

Нека отбележа още въ началото, че комисиията на експертитъ даде едно съобщение, че тя не може да съобщи нищо отъ разискванията, които ставатъ тамъ. Следователно ние, българитъ, не можеше да се сърдимъ, че нѣмаме никакви известия, тѣй като комисиията на експертитъ, по свои съображения, е намѣрила за добре да не дава такива съобщения.

Но неотдавна въ нашата телеграфна агенция се появи едно съобщение, въ което се казваше, че държавитъ-инициаторки сж представили на нашата делегация единъ планъ, въ който нашитъ репарации се разпредѣлятъ на 36 годишни вноски — и това е то! Въ тая телеграма ние не видѣхме дали е опредѣленъ и размѣрътъ на тия вноски. Българското правителство сигурно е знаело посрѣдствомъ нашата делегация тамъ какъвъ е размѣрътъ на тия вноски, но българското общество не знае това. Това действително изнедава, г. г. народни представители. Да се съобщи на българското общество и на българския Парламентъ, че нашитъ репарации сж разпредѣлени на 36 годишни вноски, безъ да се знае размѣрътъ на тия вноски, то значи да не се казва нищо. Тревогата става още по-голяма, като се казва „годишни вноски“, а не се казва размѣрътъ имъ.

Отъ друга страна, четохме изявленията на г. министъръ-председателя въ вестниците, въ които той казва, че брѣмето, отъ което мислѣхме да се отървемъ, е тежко. Самъ г. министъръ-председателъ е казалъ, че условията, които ни сж предложени, сж неприемливи, и освенъ туй, че е съобщено на нашата делегация въ Парижъ да не подписва.

Излагамъ набързо само тия нѣколко факти, за да разберете всички, че народъ и народно представителство се държатъ въ едно положение на неизвестност и че това трѣбва да свърши — поне днесъ непременно трѣбва да се даде нужното освѣтление на Парламента.

Ето защо азъ питамъ г. министъръ-председателя да ни се съобщи: комисиията на експертитъ произнесла ли се е по въпроса за нашитъ репарации и, ако тя се е произнесла, въ какъвъ размѣръ сж опредѣлени тѣ, или въ какъвъ размѣръ се предлага ние да ги приемемъ?

Вториятъ въпросъ е: защо държавитъ-инициаторки ни представяватъ планъ? Не се е постигнала спогодбата най-напредъ съ комисиията на експертитъ ли, та е станало нужда непременно държавитъ-инициаторки да ни предлагатъ планъ за новитъ репарации? Едното ли е вѣрно, другото ли е вѣрно? И ако е вѣрно, че това е само планъ отъ държавитъ-инициаторки за източнитъ репарации, то въ какъвъ размѣръ сж опредѣлени тия платежи въ разстоя-

ние отъ 36 години? Тъзи сж въпроситѣ, които имахъ да задамъ на г. министъръ-председателя.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Понеже всичкитѣ питанія иматъ сжщото значение, азъ бихъ помозилъ запитвачитѣ да се съгласятъ . . .

И. Януловъ (с. д): Азъ схващамъ съвършено иначе своята задача съ това си питане.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре, добре, развийте Вашето питане.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ, за да развие питането си.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Питането ми се касае до въпроса, дали е напълно всичко, за да се достигне до едно съвършено съгласие на правителството съ общественото мнение на страната. Нося ви резолюциитѣ на търговскитѣ камари, на Търговския съюзъ, на Индустриалния съюзъ, на Занаятчийския съюзъ, на стотици събрания въ България, въ които българскиятъ народъ изрично заявява, че не е въ положение да заплаща репарации. Сжщо така всичкитѣ дебати въ Народното събрание сж се свеждали до тази формула, че България не че не желае, но че България не може да заплаща репарации. Ние трѣбва да знаемъ дали вие тукъ, на зелената маса, сте напълно съгласни съ мнението на българския народъ, и ако вие не сте съгласни съ това мнение, какво смѣтате да правите, за да дойдете въ хармония съ него? (Смѣхъ верѣдъ сговориститѣ)

Н. Кемилевъ (д. ср): Ашколсунъ! И това е една сладка дума.

И. Януловъ (с. д): Съобщенията сж неблагоприятни сами по себе си, страната е наново въ трауръ, и решението на Парижъ е решение за стопанската гибелъ на България. Вие знаете, че въ в. „Таймсъ“ и въ други голѣми вестници въ свѣта въпросътъ се сложи въ следната форма: дали събранитѣ вещи лица въ Парижъ ще могатъ да съгласуватъ въпросната сума за репарации на България съ сигурността за равновесието на нейния бюджетъ; второ — съ сигурността за stabilitetа на лева, трето — съ сигурността за стопанското възстановяване на България. За критерий не можеше да служи нищо друго, освенъ критериятъ на плана Ижигъ и на плана Доусъ. А пъкъ тамъ е казано, че Германия може да заплаща въ чужбина само съ своитѣ *libres excédents du bilan économique* — само съ действителнитѣ излишѣци на стопанския си балансъ. Сжщото само по себе си ще важи и за България. Но ние сме свидетели, че търговскиятъ ни балансъ свършва съ дефицити. Въ 1929 г. — въ този моментъ — ние сме достигнали до единъ дефицитъ отъ единъ милиардъ и 700—800 милиона; въ 1928 г. ние свършихме съ единъ дефицитъ отъ 808 милиона. Въ продължение на 10 години следъ войната — съ изключение на 1922 г. и 1927 г. — ние свършваме винаги съ дефицитъ. Очевидно, че това ще влияе на стопанския ни балансъ, ще влияе на платежния балансъ на страната. Платежниятъ балансъ на страната свършва съ много по-голѣми дефицити и покриването имъ става съ заеми.

Шомъ е така, ние се надѣвахме, че комитетътъ въ Парижъ ще заяви, че България е неспособна да заплаща въ този моментъ никакви суми за репарации. Но това не стана. Съобщенията сж, че България ще трѣбва да заплаща въ продължение на 36 години суми, достигащи до 35 милиона златни франка годишно, или събрани заедно 750 милиона златни франка. Очевидно е, че и Парламентътъ, и правителството, и народътъ сж попарени отъ тази вестъ; тази вестъ не може да се смѣта за резултатъ на проучвания въз основа на чл. 122 отъ Ньойския договоръ, а може да се смѣта само за резултатъ на задължението на тия вещи лица въ Парижъ да се съобразятъ съ най-последния протоколъ въ Хага, взетъ внезапно, съ свѣткавична скоростъ, за да се задоволятъ Гърция и други; тѣ търсятъ да намѣрятъ 30 милиона златни марки. Само по себе си следва, че България ще трѣбва да протестира, и решението на правителството да отхвърли проекта е решение, съ което ние се съгласяваме.

Но ние желаемъ да знаемъ дали правителството ще продължава да действува и изтатъкъ все въ този смисълъ, т. е. да стои на базата, че България не може да плаща, или всичко ще се сведе до пазарлъци и само до минимални намаления на сумата. Злото е тамъ, И затуй азъ намирамъ, че Народното събрание днесъ въ питанія, утре въ запитвания, въ интерпелации, ще трѣбва да каже

своята дума. Нѣма да соча факти отъ миналото — азъ ще посоча въ този моментъ какво вършатъ маджаритѣ рамо до рамо съ австрийцитѣ. Шефътъ на унгарското правителство вече направи две заявления въ парламента и недвусмислено заплашва съ революция въ Унгария; той заяви, че е готовъ да потуши тази революция. Ние разбираме какво значатъ тѣзи думи въ устата на единъ шефъ на правителството. Ние виждаме защитата на маджаритѣ, ние виждаме защитата на германцитѣ и австрийцитѣ навредъ въ свѣта. Нашата защита ние не я видѣхме.

Заради туй нека загубимъ нѣколко минути, но нека бждемъ напълно въ connaissance de faits, въ познаване на фактитѣ, и да дойдемъ до едно заявление на Парламента, първо, че положението на страната е непоносимо и, второ, че България е заплатила необходимото за посрѣщане на задълженията си по чл. 121 отъ Ньойския договоръ. Докато ние стоимъ спокойно и се залѣгахме съ цифрата 7.000.000, 8.000.000, най-много 10.000.000 златни франка въ продължение на 10 години, Гърция действуваше, Венизелосъ бѣше въ Берлинъ, въ Парижъ, въ Римъ и Лондонъ.

Вчера, когато събирахъ нови сведения, каза ми се отъ единъ високопоставенъ въчкашенъ човѣкъ, че, за голѣмо съжаление, ние не сме приели да отидемъ въ Римъ. Азъ му възразихъ като българинъ, че това нѣщо е случайно, че това нищо не значи, но той ми каза, че споредъ разговора съ едно високо лице въ Италия, тамъ смѣтали, че това е отъ много голѣмо значение. Ние не бива да се залозимъ и на тая вѣдница, макаръ че вътрешно политически това, безспорно, е единъ голѣмъ скандалъ. Симпатитѣ на България се знаятъ, симпатитѣ на българския народъ се знаятъ и очевидно е, че италиянскиятъ народъ не бива да повтори това, което направи въ 1919 г.: когато дойде до компенсация, да се разсърди.

Казвамъ: ние стоимъ спокойно, дори спѣхмъ. Въ това време гърцитѣ действуваха; вие четохте, че сж пратени изъ цѣлъ свѣтъ съобщения, че довериенитѣ бюджети на България били много по-голѣми отъ сегашния. Нѣма защо да ви давамъ повече данни. Вие знаете, че довериенитѣ бюджети за периода 1910—1914 г. срѣдно достигаха до 178 милиона златни франка, а сегашниятъ — 248 милиона лева. Значи, на глава смѣтнато, 41 златни франка, а съответствува сега — 48. Въ сжщото време имаме едно намаление на доходитѣ на населението, смѣтнато на глава и на семейство. България гине въ сиромашия, България гине въ мизерия, а въ това време ние не можахме да направимъ достатъчно за разбиване на грѣцкитѣ възражения.

Гърцитѣ следъ това заявиха на цѣлъ свѣтъ следующето — заяви го това и софийскиятъ кореспондентъ на грѣцката преса: българскитѣ министри недвусмислено и тържествено заявяватъ отъ трибуната на Народното събрание, че България въ последнитѣ години свършва бюджетитѣ си съ грамадни излишѣци.

Ако тога е една грѣшка на вътрешната ни политика — вие помнете какви нерви изхабихме, за да докажемъ противното — и на тая вѣдница ние не можемъ да се хванемъ. Думата бѣше тукъ за редовния бюджетъ, който формално свършва съ „излишѣци“. Бюджетътъ за 1927/28 г. свърши съ 851 милиона „излишѣкъ“; тая година бюджетътъ свършва пакъ съ 500 милиона лева „излишѣкъ“. Но може ли да се смѣта, че това сж пари, съ които ние разполагаме? Очевидно е, че това сж съкращения. Нашиятъ бюджетъ за 1927/1928 г. бѣше 6.858 милиона лева, а похарчихме 6.007.000.000 л.; съкращения имаме близо 900 милиона лева. Но може ли това да се сочи като аргументъ срещу България? Тия 900 милиона, обаче, не можахъ да се събератъ; събраха се само 700 милиона лева и тѣ се дадоха за погасяване на свърхсмѣтни и извънредни бюджети.

Възраженията се нижеха; намъ ни казваха, че ние до войната сме отдѣляли по параграфа за задълженията ни къмъ чужбина 20% отъ бюджета, а сега по-малко. И това не е вѣрно. Докато ние въ 1925/26 г. заплащахме за държавнитѣ дългове на България 1.203 милиона лева, тая сума постепенно се покачва въ бюджета, и за 1929/1930 г. ние предвидѣхме въ параграфа за плащане на държавнитѣ дългове сумата 2.107.000.000 л. Нашиятъ бюджетъ е 7 милиарда лева. Ако махнете държавнитѣ стопанства, вие ще имате сумата 4 милиарда и 900 милиона лева, и тогава сумата 2.107.000.000 л. ще бѣде 44% отъ цѣлия бюджетъ. Значи 44% отъ това, което се взема отъ българския народъ, се хвърля въ параграфа „държавни дългове“! Азъ зная, че тукъ, въ параграфа за дълговетѣ на България, влизатъ и пенситѣ на инвалидитѣ, вдовцитѣ и сирацитѣ отъ войнитѣ, но ясно е, че всичко това сж непосилни разходи, непосилни задължения за България. Но тия задължения не се свеждатъ и до 2.100.000.000 л.; на гишето на България стоятъ заплаща-

нията на секвестритъ въ Англия, стои съответната частъ на отоманския дългъ, стоятъ маса стотици милиони задължения по смъсенитъ сѣдилища въ Парижъ, въ Римъ и т. н., стоятъ новитъ натрупани задължения следъ 1923 г., задължението къмъ сърбитъ за заплащане на реквизициитъ, задължението за заплащане на 25 милиона златни франка заради туй, че войскитъ на Сърбашението сѣ стояли въ България, задължението за изплащане на 17 милиона златни франка на Деклозиеръ и маса други задължения. И азъ питамъ тогава: можемъ ли ние да кажемъ, че нашиятъ бюджетъ ще бѣде въ равновесие, ако плащаме и репарации?

Нашиятъ бюджетъ — сега съмъ свободенъ вече да кажа това — отъ нѣколко години не е въ равновесие. Той е въ счетоводно равновесие. Достигането на счетоводно равновесие става благодарение сключването на заеми. Двата най-последни заеми ни дадоха една сума равна на 4.905.000.000 л. въ златни девизи, внесени въ България. Благодарение на заемитъ закрепихме лева; благодарение на тѣхъ стигнахме до равновесие на бюджета, но отъ заемитъ вече липсватъ 2.500.000.000 л., а отъ остатъка 1.200.000.000 л. сѣ блокирани, сир., тѣ не могатъ да служатъ за стабилността на курса на българския левъ. Въ продължение на 9 месеца отъ 1929 г. се стопиха 1.500.000.000 л., останалото, съгласно мнението на компетентни лица, може да бѣде стопено много скоро, а пазарътъ за пари въ Европа е затрудненъ. Значи, стопанското и финансовото положение на нашата страна е такова, че тя не може да плаща.

За стопанското положение ще кажа само две думи. Ако вие спрете вниманието си на станалитъ напоследъкъ несъстоятелности; ако вие спрете вниманието си на положението на занаятитъ и труда; ако вие надникнете въ нашето земледѣлие, вие ще видите, че стопански и социално страната ни гинѣ. Азъ ще се въздържа да дамъ статистики за самоубийствата, за смъртността у насъ и т. н., но погледнете най-последната книга „Свѣтътъ въ цифри“. Въ тази книга България е на първо мѣсто по смъртността отъ туберкулоза, по смъртността на кърмачетата, по самоубийствата. Азъ четохъ тая книга и се удивлявахъ. Събирайки статистики за самоубиванията отъ животъ и смъртността въ България, азъ самъ въ известни моменти си казвахъ, че положението не е съвсемъ отчаяно, но азъ го видѣхъ въ тоя международенъ документъ много черно.

Но дори ако България не бѣше въ една стопанска и финансова невъзможностъ да заплаща своитъ репарационни задължения, България можеше да заяви на свѣта, че тя е заплатила доста по чл. 121 на мирния договоръ. За да потвърдя тази си мисль, ще ви цитирамъ нѣколко данни, които сѣ данни на българскитъ правительства безъ изключение — нищо не притурямъ. Презъ месецъ мартъ 1923 г. България официално заяви две смѣтки на Комисията за репарациитъ въ България. До края на 1922 г. България е платила, споредъ официалнитъ данни, въ изпълнение на договоръ за миръ за международнитъ свои задължения по опредѣляне на границитъ, за издръжката на междусъюзническитъ войски и т. н. една сума отъ 112.456.000 златни франка. Независимо отъ това българското стопанство и държавниятъ бюджетъ за сѣщото време сѣ понесли още следнитъ загуби, които се смѣтатъ чиста печалба за победителкитъ държави: първо, стойността на изоставенитъ държавни имоти въ отстъпенитъ отъ България територии; второ, стойността на предаденитъ небойни материали и т. н. — равно на 1.175.000.000 л., събрани заедно тия суми даватъ 1.287.000.000 златни лева, които, обрънати въ днешни български лева, сѣ равни на 30 милиарда лева. Въ заседанията си презъ месецъ мартъ 1923 г. събранитъ делегати на България и на победителкитъ държави сѣ взели следното решение: „Смѣткитъ се признаватъ, но приспадането имъ се отлага за 1953 г., когато България ще почне да изплаща втората частъ отъ репарационнитъ задължения, „Траншъ Б“, отъ 1.700.000.000.

Следъ 1922 г. тѣзи 1.287.000.000 златни франка се увеличаватъ непрекъснато съ плащанията за издръжката на Комисията по репарациитъ, съ плащанията по решенията на смѣсенитъ арбитражни сѣдилища, съ плащането на добитѣка и вжглищата, които даваме на Сърбия и пр. Не турямъ загубената наша сума отъ 800 милиона златни марки въ Германия, тѣй нареченитъ авари; не турямъ, че отъ 1919 г. ние започнахме да плащаме нашитъ довоенни дългове. До 1922 г. никоя държава въ Европа не е заплащала довоеннитъ си дългове, както ги заплащаме вече България. На България се внуши да заплаща довоеннитъ си дългове, защото следующата година ще има единъ хубавъ Ньойски договоръ. И България започна да плаща. Ние видѣхме какъвъ е този Ньойски договоръ. До декемврий 1922 г. по довоеннитъ дългове ние сме заплатили единъ милиардъ 359 милиона наши лева или 164 милиона французки франка.

Тази сума я смѣтамъ, че не влиза въ голѣмата сума на нашитъ вземания. Азъ не поставямъ и загубитъ отъ загубенитъ земи и населения, азъ не поставямъ и свръхразхода за нашата войска вследствие на заповѣданата въ Ньойския договоръ система на наемничество, който възлиза на една сума отъ 350—400 милиона лева годишно. Както и да е, дветъ смѣтки сѣ признати за върни, но вънъ отъ тия две смѣтки отъ 1922 г. имаме, възъ осозна на репарационната спогодба отъ месецъ мартъ 1923 г., следующитъ заплащания: (Чете) „Въ 1924 г. — 6 милиона; въ 1925 г. — 7 милиона; въ 1926 г. — 8 милиона; въ 1927 г. — 9 милиона; въ 1928/1929 г. — 10 милиона, съ изключение на две вноски, които ни се отсрочица вследствие зметресението. На 28 мартъ 1924 г. България бѣ принудена, знаете, по чисто политически причини — нека да не навлизамъ по този въпросъ въ спорове — да се съгласи да подпише, че ще заплати 25 милиона златни франка, равни на 675 милиона наши лева, тѣй наречени окупационни разноси. Преди тази дата България предяви едно искане отъ 66 милиона златни франка, възъ основа на мирния договоръ. Понеже тя не е била никога окупирана, съгласно Солунското примирие, подписано отъ г. Ляпчевъ, тя заявява, че държи да получи 66 милиона златни франка. Обаче силитъ-победителки отговарятъ: вѣмъсто да получите вие 66 милиона златни франка, заплатете вие още 25 милиона. Времената, казватъ историкитъ, били такива, че България била принудена да подпише, че ще плати тия 25 милиона златни франка и ги плаща. Следъ това намъ ни казватъ да заплатимъ една сума отъ 305 милиона лева за реквизициитъ въ Сърбия. България дава официално изложение до деня на заплащането на тази сума, че реквизициитъ съвършено недвусмислено въ чл. 121 на Ньойския договоръ сѣ поставени въ глобалната сума на репарациитъ; че решението на Главната репарационна комисия, по поводъ германскитъ реквизиции въ окупираниитъ земи, е, че всички надлежни суми, съгласно мирния договоръ, ще се смѣтатъ въ глобалната сума на репарациитъ. Що се касае до реквизициитъ, решението на Хагския арбитраженъ сѣдъ по нашия споръ съ Гърция, вследствие известни загуби на гръцки подданици, е следното: заплащането на всички рекламации се включва въ глобалната сума, предвидена въ чл. 121 на Ньойския договоръ. Заплатихме стотици милиона лева възъ основа решенията на смѣсенитъ арбитражни сѣдилища. Има да заплащаме една грамадна сума за секвестриранитъ имоти въ Англия; има да заплащаме една частъ отъ турския дългъ, която ще достигне десетки милиона златни франка. И дветъ тия задължения фигуриратъ всѣки месецъ въ равностѣйката на правителството на България, въ държавнитъ дългове. Имаме спогодбата на Жонксонъ, имаме спогодбата съ Ориентъ-Табако, имаме общи разности по мирния договоръ — репарационна комисия и т. н. — които ежегодно сѣ между 100—120 милиона лева; имаме заплащания, все възъ основа на Ньойския договоръ, макаръ и че прѣко, на Деклозиеръ 150 милиона лева, на Дисконто 17 милиона златни франка; имаме и българския държавенъ заемъ 6% отъ 1923 г. съгласно договора за преселване малцинствата. Въ този моментъ, на 1 октомврий 1929 г., ние имаме едно задължение отъ 1 милиардъ 398 милиона лева, сѣ надежда Гърция да изпълни договорнитъ си задължения, въпрѣки желанието й днесъ да смѣсва неумѣстно тоя въпросъ съ репарационнитъ въпроси. Ние имаме бѣжански заемъ 7% отъ 1926 г. отъ 2 милиона и 400 хиляди лири стерлинги и 4 милиона и 500 хиляди долара, който въ този моментъ ни задължава съ 2 милиарда 217 милиона лева. Тоя заемъ е сключенъ за прилагане на единъ международенъ договоръ, по уреждането на единъ международенъ споръ за преселването на българитъ и гърцитъ въ съответнитъ страни. Ние си губимъ земята, ние си губимъ и хората въ тия страни, а въ сѣщото време се задължаваме да заплащаме разносткитъ по настаняването.

Следъ това ние имаме нашествието на стотици хиляди бѣжанци, вследствие на което се създава едно голѣмо стопанско и социално смущение, по поводъ на което отъ страна на делегатитъ на Международното бюро на труда презъ 1926 г. се направи едно изучаване, което завършва съ следнитъ думи: „Поддържането на вътрешния миръ въ България изисква една бърза международна акция въ полза на бѣжанцитъ“. Никой не можеше да разбира тогава, че това ще значи България да заплаща 2 милиарда за настаняването.

Отъ друга страна нашето население се нуждае отъ земя. Всѣко парче земя, дадена на бѣжанцитъ, е изтрѣгнато отъ нуждитъ на мѣстното население.

На трето мѣсто, мнозина у насъ се заблуждаватъ, че съ тоя заемъ ние заплащаме всичко на бѣжанцитъ. Въ сѣщность съ тоя заемъ ние заплащаме само семената, добитѣка, жилищата и машинитъ за стопанствата на бѣжанцитъ, а

земята се дава от държавата. До 1 декември 1928 г. ние сме дали 800 хиляди декара земя на стойности най-малко 1 милиард и 200 милиона лева. Илюзия е да се смъта, че бълганците ще заплатят тая земя. Защо България да заплаща всичко това?

Но нека бъдем достатъчно смъли да кажем, че има и други два въпроса, по които българският народ трябва да претендира за вреди и загуби. Тъй съв в връзка съ чл. 121 от Ньойския договор. България, безспорно, е длъжна да заплати довоенните си дългове, но силите победителки съ длъжни да заплатят съответната част на загубените от България земи. А това не е направено, това не е смътнато.

От друга страна България, въз основа на мирния договор, е гарантирана съ един изход на Егея. Сам по себе си този излез щъше да даде стопански облаги на България. От гова България има вреди и загуби. Нима от договора за миръ ще се прилагат само ония клаузи, които съ срещу България, а клаузите, които съ в защита на България, нъма да се прилагат?

Друга една такава клауза е тая за защита правата на малцинствата. Мислим ли ние, че нъмаме стопански загуби от това, че клаузитъ за защита правата на малцинствата не се прилагат въ поробените земи? Загубитъ ни съ много голъми и въ имоти, и въ животъ на поробените наши братя. Това съ други едни загуби, които внасят смущение въ стопанския животъ на България.

И друго — непрекъснатият страхъ вследствие това нарушение на мирния договоръ не от страна на България, а от страна на завоевателитъ, отъ смуте по границитъ, загварянето на границитъ, военното положение и пр. — всичко това създава едно неблагоприятно положение за привличане чужди капитали въ България за възстановяването на нашето стопанство. Неприлагането на чл. 122 от Ньойския договоръ до този моментъ само по себе си е също една колосална загуба за България. Съответният членъ се приложи за Унгария презъ 1923 г., а за Австрия презъ 1924 г. Австрия получи мораториумъ на задълженията си за 20 години и единъ заемъ стъ 620 милиона златни франка, близо 18 милиарда лева. Унгария също така получи облекчение. Свърхъ всичко това, тя получи единъ заемъ отъ близо 400 милиона златни крони и бѣ натоварена съ заплащането само на 210 милиона златни крони репараций въ продължение на 20 години.

Само по себе си неприлагането на чл. 122 от Ньойския договоръ ни носи грамадни вреди и загуби. Въ 1927 г. ни напомниха отъ Финансовия комитетъ при Обществото на народитъ, че тоя членъ отъ договора може да се приложи, но това нъщо не е искано отъ Репарационната комисия, то не е искано и отъ българското правителство. Въ всъки случай, гръшкитъ на правителството съ гръшки, но отъ гледна точка отбраната на националнитъ интереси ние можемъ да заявимъ, че тази нанесена загуба отъ несвоевременното прилагане на чл. 122 доведе до спадането на българския левъ и до влошаване стопанското положение на България. Е добре, българският левъ рухна въ 1923 г. Защо? Спомнувате ли си заплашванията и ултиматумитъ на Репарационната комисия въ 1921 г.? Спомнувате ли си нейната нота отъ 28 мартъ 1923 г.? Спомнувате ли си времето, когато Стамболийски отиде да се губи въ Рилскитъ гори? Спомнувате ли си какъ нашиятъ левъ стремглаво падаше надолу само защото въ тази нота се казваше, че България трябва да гласува единъ законъ за пъленъ контролъ върху минитъ си и върху всички други свои доходи; отъ друга страна България трябва да сключи единъ заемъ за изплащането на частъ отъ репарационния си дългъ? И въ нотата отъ 28 мартъ 1923 г. ни се даде единъ срокъ, отъ 32 дена, съ заплащане България да плати веднага; въ противенъ случай, ако не изпълни своето задължение, тя да плати 112 милиона златни франка или 2.800.000.000 годишно! Нашиятъ левъ тогава рухна, стопанската криза сама по себе си се засили.

Окупацията на Руръ, рухването на марката, стопяването на нашитъ азуари — всичко това азъ не мога да смѣтамъ за ликвидирано. Поне това е единъ голъмъ аргументъ за България, че въз основа на мирния договоръ секвестранитъ суми на България въ Германия се сполуха, но тѣ бѣха реална ценностъ и въ този моментъ на разглеждане репарацинитъ справедливостта налага да се смѣтне, че това е една много голъма и незаслужена репарация, заплатена отъ България.

Свършвамъ съ тѣзи смѣтки. Моето заключение е следното. Не само защото България стопански и финансово ще бѣде разорена, но и защото България е заплатила грамадни суми, които достигатъ размѣритъ на частъта „Б“, които надминаватъ размѣритъ на частъта „А“, тя днесъ спокойно може да заяви, че не бива, че не може да заплаща.

Очевидно е, че ние имаме и други съображения. Въ своето питане азъ спирамъ вниманието на правителството, че едно отъ най-важнитъ съображения е и това, че, съгласно съ договора на България отъ м. декември 1926 г., довоеннитъ ни дългове ще се заплащатъ валоризирани, постепенно до стигането почти на златния франкъ. Е добре, до 1926 г. ние плащахме тия задължения съ фанцузки франка. Тѣзи довоенни дългове сега съ равни на 366 милиона златни франка. Заплатени въ франкове, тѣ се равни на 2 милиарда и половина; заплатени, съгласно съ конвенцията, сключена въ 1926 г., месецъ декември, тѣ съ равни на 9.900.000.000 български лева — разлика отъ 7 милиарда и половина. Каквото и да се говори, азъ смѣтамъ, че България се съгласи тогава да подпише това нъщо не съ добро сърдце, не съ свободна воля, а вследствие голъми гръшки. И ако България не бѣше извършила две нѣща: първо, ако въ 1926 г. не би се съгласила съ ликвидирането на довоеннитъ си дългове по този начинъ, и, второ, ако тя не би се съгласила презъ месецъ май 1929 г. съ бързото ликвидиране на германскитъ смѣтки — въ първия случай за сключването на бѣжанския заемъ, а въ втория случай за сключването на стабилизационния заемъ — днесъ смѣткитъ на България биха били други, днесъ нашитъ доказателства щѣха да бѣдатъ по-силни.

Но азъ казвамъ — единиятъ въпросъ е нашата критика на правителството; другиятъ въпросъ си остава откритъ и този другъ въпросъ е: всички тѣзи съображения ще трябва да се взематъ достатъчно въ внимание отъ кредиторитъ ни. Нъщо повече, въ питането азъ помолихъ да ни се каже, дали е съобщено на кредиторитъ ни за довоеннитъ ни дългове, че въ конвенцията отъ 1926 г. има единъ чл. 8, въ който се казва: „Ако България се намѣри въ стѣснено стопанско положение, този договоръ се подлага на ревизия“. А подлагането му на ревизия значи, че ние не можемъ да заплащаме съгласно съ този договоръ дълговетъ, валоризирани въ прогресия. Тоя би значило спадане на ценнитъ книжа на България, загуби за кредиторитъ въ чужбина, загуби за кредиторитъ въ България; то би значило смутъ и пертурбация, то значи и крахъ за кредита на България въ чужбина.

Положението, безспорно, е много по-тежко, отколкото се вижда на пръвъ погледъ. Започва едно масово движение въ страната. Затварянето на дюкяни вчера въ Плевенъ ще се последва сигурно съ траурното затваряне на дюкянитъ въ цялата страна, съ протестни събрания. Нека Парламентътъ да бѣде на висотата на положението си, нека ние схванемъ, че носимъ отговорност не само за гръшкитъ си отъ миналото, че ние носимъ отговорност не само за настоящето, но носимъ отговорностъ и за тия поколения, които идватъ следъ насъ. Въ течение на тѣзи 36 години ще израстнатъ 4 милиона деца въ България. Нека тѣ, говорейки за днешното заседание на Парламента, да могатъ да кажатъ, че той е изпълнилъ своя дългъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Омарчевски.

С. Омарчевски (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ този моментъ въ Парижъ заседава комитетътъ на експертитъ по тѣй нареченитъ източни репарации. Една отъ задачитъ на този финансовъ комитетъ е да опредѣли размѣра на българския репарационенъ дългъ и планъ за плащането на този дългъ. Въ печата, както и въ обществото, напоследъкъ проникнаха най-разнообразни и едни отъ други по-тревожни сведения за всичко онова, което е било ержчено и съобщено на българската делегация, която отстоява правата на България предъ този комитетъ.

Г. министъръ-председателъ е счелъ за свой дългъ да даде известни освѣтления на представителитъ на стодичния печатъ, преди два-три дни, но той не е намѣрилъ за нужно до сегъ — трѣбваше чрезъ питаня на опозиционнитъ парламентарни групи да бѣде подсетенъ — да даде известни освѣтления предъ Народното събрание по единъ така жизненъ за българското племе въпросъ — въпроса за репарационнитъ задължения на България. Сѣкаш на XXII-то обикновено Народно събрание е сѣдено да регистрира само фактитъ. Г. министъръ-председателъ, предъ единъ отъ редакторитъ на стодичнитъ вестници, е казалъ: „Когато се сключи въ Парижъ конвенцията, която ще съдържа онова, което се иска отъ насъ, тя ще бѣде внесена за одобрение стъ Народното събрание, и представителитъ на българския народъ ще иматъ възможностъ да се произнесатъ по нея, като я одобрятъ или отхвърлятъ“. Правителството на Демократическия сговоръ, въ миналото, при разискванията по женевския протоколъ, както и при преговоритъ по въпроса за тѣй наречения бѣжански заемъ,

а въ послѣдствие и по стабилизационния заемъ, винаги е изправяло Народното събрание предъ свършени факти, предъ поети отъ него задължения, послѣдствията отъ които ще има да се понасятъ както отъ това поколѣние, така и отъ бъдещитѣ.

Нѣма да говоря за тежкитѣ задължения, които българското Народно събрание, чрезъ ратификацията на протокола за стабилизационния заемъ, трѣбваше ще не ще да гласува; нѣма да говоря смѣто и за поетото задължение за автономията на нашитѣ държавни желѣзници, както и на други държавни институти. Когато днесъ цѣлата страна гърми отъ единъ повикъ противъ всѣкакви репарационни плащания, министъръ-председателъ, правителството, не смѣтна за свой дългъ да свика Народното събрание, макаръ че Народното събрание бѣше въ платена ваканция отъ 1 юлий до 28 октомври и бѣше винаги подъ ръка на министъръ-председателя и на правителството, за да освѣтди доне представителитѣ на българския народъ, ами постави въпроса за малцинствата, както и въпроса за отношенията ни съ нашитѣ съседи да бѣде поставянъ дѣлжти на разискване отъ английския парламентъ. Днесъ поставянето на разглеждане тежкия въпросъ за репарационнитѣ ни задължения е една изненада за правителството и за българския народъ. Въ миналото вие си спомняте, че винаги отъ тая страна (Сочи лѣвицата) е изтъквана голѣма опасностъ, която се всажда отъ известни кръгове чрезъ едимиране, чрезъ изоставяне публичното дискутиране на въпроса за репарациитѣ. Нашитъ министъръ на външнитѣ работи винаги теоретизира отъ това мѣсто (Сочи министерската маса), че ние като държава не можемъ наведнѣжъ да поставимъ на разрешение съвкупността, цѣлия комплексъ отъ въпроси, които вълнуватъ българския народъ и че за разрешението на всѣки единъ въпросъ трѣбва да се дири време, условия и възможности. И трѣбваше да дойде международната комисия въ Хага, дето бѣше поставенъ на разглеждане плана Йжигъ, за да разбере българското правителство, че въпросътъ е свършено зрѣлъ, трѣбваше да ни сервира въпроса за източнитѣ репарации, та чакъ тогава правителството да види, че трѣбва да имаме достойно представителство, което да може да изнесе каузата на България: какво е платила тя досега и въобще какво може и какво не може да плати. И много правилно се бѣше изразилъ единъ отъ виднитѣ представители на правителственото мнозинство, г. проф. Петко Стайновъ, въ една статия, печатана въ в. „Слово“. Той заяви ясно и недвусмислено, че по единъ отъ най-главнитѣ въпроси, отъ които зависи бъдещата стопанска, а, следователно, и политическа самостоятелностъ на българската държава, нѣмаме нуждитѣ вещи, компетентни хора. Ние имаме и професори, и учени, и експерти, които могатъ да кажатъ какво е било преди 5 хиляди години, и какво може да бѣде подиръ 5 хиляди години, но които нѣматъ ясно установено мнение и разбиране за въпроса надъ въпроситѣ, който тегне надъ българския народъ.

Въ изпълнение на своя дългъ, като народенъ представител, отъ името на земеделската парламентарна група азъ се обръщамъ съ следното питане къмъ правителството: въ каква фаза се намиратъ преговоритѣ по опредѣляне размѣра на българскитѣ репарационни плащания отъ комитета по източнитѣ репарации, който заседава понастоящемъ въ Парижъ?

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цено Табаковъ.

Ц. Табаковъ (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Неотговорни и случайни правителства доведоха България до едно положение, за изхода отъ което всички срѣди днесъ сж загрижени.

Репарационнитѣ задължения, които се наложиха на нашата държава, още навремето си бѣха осѣдени и отхвърлени отъ българския народъ, отъ този народъ, който даде воичкото си състояние за войни и пролѣ кръвта си. Като награда, на него се наложиха задължения, които ще се понасятъ не само отъ едно, но отъ нѣколко поколѣния. Макаръ всички политици да предвиждаха близкия край на нашето стопанско капитулиране, близкитѣ бъркотии на нашата финансова помощъ, и всички сочеха 1931, 1932, 1933, 1934 г., обаче положението изненада всички, най-много изненада правителството, което днесъ управлява. И тогава, когато победенитѣ държави Австрия, Унгария и Германия водятъ борба срещу репарационнитѣ си задължения съ всичкитѣ си сили, съ цѣлия си народъ отстояватъ тази борба, както въ своята държава, така и вънъ отъ нея, нашето правителство въ България пази голѣма тайна по този въпросъ. Докато другитѣ победени държави отхвърлятъ тия задължения и водятъ съ общи усилия борбата си, у насъ прави-

телството нѣма никакъвъ контактъ по тоя въпросъ съ народа, който ще плаща. Сигуренъ съмъ, че и въ срѣдата на болшинството нѣма пълна яснота, какъ се развива въ тоя моментъ за българскитѣ репарации въпросътъ.

Г. г. народни прѣдставители! За никого вече не е тайна, какво е положението, което преживява нашата страна и не бива да се злоупотрѣбва съ него. Пълнитѣ стопански разгроми, който е предъ очитѣ ни; окончателното проваляне на стопанския поминѣкъ на нашия народъ, окончателното пропадане на нашия вътрешенъ финансовъ кредитъ е фактъ. Какво задължение може да поеме днесъ правителството, да плаща на държавитѣ-победителки не знаемъ, но истина е, че отъ устата на българския народъ отъ всички срѣди се изтрѣгва единъ викъ — че ние не можемъ да плащаме. България не може да плаща заради това, защото правителства дадоха и последната риза на българския данѣкоплатецъ на държавитѣ-победителки и днесъ не само не остана нищо какво да се дава, но се и нуждаемъ отъ чужда финансова подкрепа, за да можемъ да поддържаме вътрешния си търговски и стопански животъ.

Ето защо, отъ името на занаятчийската парламентарна група отпращамъ питане къмъ г. министъръ-председателя да ни уведоми, въ какво положение се намиратъ днесъ нашитѣ репарации; комиситѣ, които заседаватъ по тѣхъ, докѣде сж стигнали, какво мисли да прави правителството и мисли ли да поеме ангажменти да плаща?

Нѣкой стъ лѣвицата: Ако не може, да си върви!

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! За едно възможно освѣтление на въпроса за репарациитѣ редътъ би наложилъ само едно питане. Явиха се, обаче, четири. Признавамъ, че въпросътъ не само буди голѣмъ интересъ, но той е отъ такова естество, че цѣлата страна има защо да бѣде въ едно стѣснено и крайно тревожно състояние. Тѣй само мога да си обясня и да оправдая четиритѣ питання.

Чухте, че тия питання не се развиха по установения редъ. Г. Януловъ ни припомни едва ли не цѣлата история на нашитѣ финансови въпроси презъ изтеклитѣ нѣколко години.

Г. Марковъ (з. в): Не бѣше излишно.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Омарчевски съ много къса паметъ говори нѣща, които, ако му прочета известни работи, ще трѣбва да ги оттегли.

С. Омарчевски (з. в): Ти си човѣкъ съ дълга паметъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Твоя подписъ стои тукъ (Сочи спогодбата отъ 1923 г.) Какво ми приказвашъ! Внимавайте малко, когато приказвате!

С. Омарчевски (з. в): Забравяшъ какво си говорилъ по стабилизационния заемъ и преди него.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Омарчевски! Днесъ нѣмамъ време да се карамъ съ Васъ.

С. Омарчевски (з. в): Азъ пъкъ хичъ нѣмамъ време!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Смѣто и г. Цено Табаковъ каза своята дума. И между всичкото това, което говориха тримата запитвачи, има нѣкои нѣща, на които, веднѣжъ повдигнати, трѣбва да дамъ известенъ отговоръ. Тѣ казаха, че разглеждането на нашия репарационенъ въпросъ е една изненада. Ако е изненада, тя не е такава само за България, а е такава за всички държави, които подлежи да плащатъ репарации.

Нѣкой отъ лѣвицата: Това не е извинение

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: „Това не е извинение!“ Тѣй или инакъ, ние сме длѣжници. Хората казватъ: „Ние сме ваши кредитори по спогодби, и искаме да облекчимъ положението ви. Ако не щете, недейте издава, продължавайте да изпълнявате сния спогодби, които ги имате!“

Г. Марковъ (з. в): Зеръ, искатъ да ни облекчатъ!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чакайте, г. Марковъ! — Това казватъ хората. Спогодбитѣ сж пазливе. До 1942/1943 г. австрийцитѣ иматъ една възможностъ да не плащатъ нищо — направили си спогодба; унгарцитѣ иматъ да извършватъ едни малки плащания, по една или друга

причина, до 1942/1943 г.: ние българитъ следъ 2—3 години знаете, какви плащания има да изпълняваме, съгласно спогодбитъ, подписани отъ г. Омарчевски.

Д. Дерлипански (з. в): Защо тогава изпращате членове отъ кабинета въ Парижъ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Хайде де! Иди сега му пълни главата! (Веселостъ всрѣдъ сговориститѣ)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Оставете ме да говоря. Азъ мълчахъ и слушахъ. — Естествено е, като ни предлагатъ хората облекчения, ще отидемъ. Тази инициатива не е никаква изненада, която да бѣде неблагоприятна за насъ. По моето схващане, ако кредиторътъ казва на длъжника си: „Преди да се опропастишъ, ела да се споразумѣемъ наново, защото виждамъ, че, ако те оставя да плащашъ това, което си се задължилъ, нѣма да изкарашъ на добъръ край, разбира се, такъвъ единъ длъжникъ ще трѣбва да бѣде готовъ да търси тия облекчения. Сега, другъ е въпросътъ, дали ще се постигнатъ такива облекчения, които да иматъ съществено значение и които да отговарятъ на добрата мисль, длъжникътъ да бѣде въ положение да съществува и да се развива стопански и, ако може, да плаща нѣщо. Тамъ е въпросътъ.

Досежно това, че лицата, които сж били изпратени въ Парижъ, сж били подготвени или неподготвени, че този писалъ, онзи писалъ — разбира се, ние нѣмаме талантлив хора отъ такава величина, каквито иматъ нѣкои съседни наши държави, но въ всѣки случай хората, които има нашата страна и които познаватъ тѣзи въпроси, сж тамъ. Затова не може никой да упрѣква. Даннитѣ, които сж нуждни сж налице.

Повдигна се още единъ другъ въпросъ — народъ съ народъ да третира. Тритѣ оратори, които говориха, все това разправятъ. Така не става. Не е дошло още това време, народъ съ народъ да преговаря. Народътъ преговаря само чрезъ своето правителство. Другъ редъ досега не е обмислянъ. Правителствата ще преговарятъ, съ тѣхъ ще се преговаря, и българското правителство преговаря.

Г. Януловъ пита по-нататкъ дали се е взело въ съображение това, това и това. Спирамъ се и на този въпросъ. Българската делегация отъ двамата експерти — г. професоръ Данаиловъ, председателъ на нашата бюджетарна комисия и г. Никола Стояновъ, директоръ на Държавнитѣ дългове, подпомогната отъ нашия добъръ юристъ г. Тодоръ Тодоровъ — направилъ едно обстойно изложение не само за онова, по което се спре — и не зная какъ се спре — г. Януловъ. И вие ще имате случай да видите това изложение, обнародвано сигурно единъ день, съ всичко онова, което отговаря на нещастната, печална българска стопанска действителностъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Ние бѣхме излѣзли на равнището.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ето ти този уменъ човѣкъ сега!

К. Николовъ (д. сг): Него трѣбваше да пратите въ Парижъ. Финансистъ! (Глъчка)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това изложение се представи писмено на комитета на експертитѣ, председателствуванъ отъ г. Аронъ, който комитетъ е назначенъ и свиканъ отъ председателя на конференцията, министъръ-председателътъ на Белгия, г. Жаспаръ. Разискванията тамъ започнаха, нашитѣ експерти дадоха пакъ писмено своитѣ реплики. Следъ туй комитетътъ на експертитѣ поиска да му се отговори на известни въпроси. Отговори му се писмено и на тия въпроси. Когато всичко това тѣй се разясни, миналиятъ четвъртъкъ комитетътъ на експертитѣ, както се помена, направи едно предложение. Тукъ е питането на г. Никола Мушановъ, което е единственото питане, направено като питане. (Веселостъ всрѣдъ лѣвицата)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: А, а! За пръвъ пътъ го хвалите!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така е, така е. Трѣбва да се научимъ на редъ, а не да говоримъ и да не знаемъ какво приказваме и кога приказваме.

Г. Марковъ (з. в): Да назначимъ една комисия да прегледа питанията и да каже кое отговаря на правилника.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля ви се.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Г. Мушановъ трѣбва да е доволенъ!

Н. Мушановъ (д): Чакайте бе, да видя и азъ единъ пътъ, че ме похвалява. (Веселостъ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Никола Мушановъ пита: (Чете) „Отъ едно съобщение, предадено отъ Българската телеграфна агенция, се вижда, че държавитѣ-инициаторки по източнитѣ репарации сж предали на нашата делегация въ Парижъ единъ планъ за уреждане на българскитѣ репарации, въ който било предвидено изплащането на репарационния дългъ да стане чрезъ 36-годишни вноски, но какъвъ е размѣртъ на тия вноски, не се казва. Не се споменава нито дума и за други нѣкакви условия. Питамъ, какви сж условията по плана“.

Това е едно питане, на което азъ дължа да отговоря, доколкото мога да отговоря. (Възражения отъ лѣвицата)

Така е, г-да. Азъ иначе не мога да процедирамъ. Туй, което е съобщено отъ Българската телеграфна агенция е вѣрно — има едно предложение, съ което ни се предлага въ 36 годишни вноски да се издѣлжимъ по репарациитѣ.

Сега г. Мушановъ пита, какъвъ е размѣртъ на годишнитѣ вноски и какви сж другитѣ условия. Тукъ има единъ въпросъ, за който азъ не мога да не държа смѣтка. Това предложение е връчено не само на българскитѣ експерти, а е връчено на всички експерти тамъ: сигурно е връчено и на други правителства. Никѣде азъ не съмъ намѣрилъ то да е обнародвано. Самиятъ комитетъ на експертитѣ не е обнародвалъ това предложение. За менъ то е отъ такова естество, че комитетътъ като не е намѣрилъ за нужно да го обнародва, азъ смѣтамъ себе си задълженъ да не давамъ подробноститѣ на неговитѣ условия.

Д. Гичевъ (з. в): Значи тайна!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не тайна, а предстои да го обнародва онзи, който го връчва. (Възражения отъ лѣвицата) Моля, г-да! Това е едно предложение по мое схващане за кабинетното споразумяване между странитѣ.

Н. Стамболиевъ (з. в): На вазъ го правятъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нашата делегация тамъ е отговаряла, че предложението е неизпълнимо. Тѣ сж експерти и, разбира се, като такива, знаятъ нашитѣ условия и като виждатъ едно искане, което не отговаря на нашитѣ сили да го изпълнимъ, казватъ: „Неизпълнимо е“.

Въпросътъ идва до самото правителство. Понеже идва до самото правителство — тукъ е връзката — защо то се прави отъ петѣ инициаторки, а не се прави отъ комитета на експертитѣ? Българското правителство счете за нужно своевременно, покрай своитѣ експерти, да изпрати отъ Женева въ Парижъ двама отъ своитѣ най-компетентни по въпроса министри — г. министра на външнитѣ работи, Буровъ и г. министра на финанситѣ Молловъ. Тѣ сж тамъ. Тѣ, въ споразумение съ правителството, съ насъ, намиратъ и намѣрихме, че отговорътъ, който сж дали нашитѣ експерти е твърде основателенъ, че това предложение е неизпълнимо. Но по вестницитѣ, както обикновено става — този рекълъ, онзи казалъ — явяватъ се всевъзможни обяснения, разяснения, откривания на това предложение. Мога да ви заявя, че отъ всичко това, което съмъ чель азъ досега по вестницитѣ, никѣдъ не срѣцнахъ досежно размѣритѣ нѣщо вѣрно на онова, което се предлага.

Н. Стамболиевъ (з. в): Пресата го изнася, понеже взе не го изнасяте.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това, което азъ сега мога като мои впечатления отъ това предложение да извадя, азъ ще ви го съобщя.

Н. Стамболиевъ (з. в): Кажете го! Вие повтаряте това, което пресата изнася.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Тѣзи впечатления азъ ги изваждамъ — обръщамъ се къмъ г. г. представителитѣ на земледѣлската група тукъ — отъ това, което тѣ сж направили.

Д. Гичевъ (з. в): То се знае, какво ние сме направили.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Направете вие толкова, колкото ние сме направили за България!

С. Омарчевски (з. в): Разберете, че имаме мнението на всички политически деятели.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Политическият деятел тогава бѣхъ въ затвора въ Шуменъ (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ). Месецъ мартъ 1923 г., цѣла политическа България бѣше въ затвора. Нѣмаше тогава политически деятели въ България! Тѣ бѣха въ затвора. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

С. Омарчевски (з. в): Разберете, че имаме мнението на всички политически деятели, защото нѣмаше Народно събрание, а не като сега, когато има Народно събрание.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Въ 1923 г., м. мартъ, всички политически лица на България бѣха въ затвора — мълкнете, недейте говори!

С. Омарчевски (з. в): На най-виднитѣ икономисти и финансиста бѣше взето мнението.

Н. Стамболиевъ (з. в): По този голѣмъ националенъ въпросъ 7 години вие мълчите, безъ да обѣлите зѣбъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Моитѣ впечатления, г. г. народни представители, отъ това предложение сѣ следнитѣ — че комитетътъ на експертитѣ следва една погрѣшна метода, една метода противна на онази, която следва комитетътъ, който изработи плана Йжнгъ. Комитетътъ, който изработи плана Йжнгъ, имаше за задача да проучи стопанското и финансово положение на Германия и споредъ това да намѣри една сума, възможна да се понесе отъ германската държава, отъ германския народъ, безъ да се разстрои стопански тази страна, безъ да се спѣва нейното стопанско развитие. И този комитетъ намѣри тая сума.

Комитетътъ, който се занимава съ нашитѣ репарации — това е моето впечатление — има друга една метода. Той взема за основа спогодбата на Стамболийски. (Нѣкои отъ земледѣлцитѣ възразяватъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Чакайте да чуете, г-да!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Тази спогодба е много тежка за България. Дълга тутакси да отговоря на г. Янулоза, че тази спогодба е сключена въз основа предложението на чл. 122 отъ Ньойския договоръ.

Г. Марковъ (з. в): Безъ да го отминява.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Ще дойда и до тамъ, чакайте!

С. Омарчевски (з. в): Тамъ е въпросътъ. Това е най-важниятъ въпросъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Търпение, г-да!

С. Омарчевски (з. в): Тая спогодба бѣ сключена въ 1923 г., а влизаше въ сила отъ 1929 г.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Чакайте, г. Омарчевски! Васъ никой не Ви прекъсваше.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Тоя комитетъ, да го наречемъ комитетъ на г. Арона, казва: „По Ньойския договоръ за миръ България дължи 2 250.000.000 л. 1.700.000.000 л. ги оставяме като дългъ, който ще търсимъ отъ 1953 г. нататкъ. Другата сума отъ 550.000.000 л. е платима веднага, т. е. на 21 мартъ 1923 г.“ И понеже българската държава не може да плати тази сума веднага, върху нея се поставя една лихва отъ 5%, която върху 550.000.000 л. прави 27.500.000 златни франка, а до изплащането на траншъ „А“ ще стане къмъ 1983 г., като се започне по 43 милиона златни франка отъ 1934 г., 20 милиона отъ 1932 г. и 32 милиона отъ 1933 г.

Н. Кемилевъ (д. сг): Годишно.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Да, годишно. Но понеже българската държава не може да плати веднага и лихвата, определя се първата вноска отъ 5.000.000 л. за финансовата 1923/1924 г. И първата вноска отъ 2½ ми-

лиона лева се даде отъ правителството на г. Цанкова на 1 октомврий 1923 г., съгласно сключения договоръ отъ Стамболийски. Следъ това последваха други вноски — двѣ ги изброявамъ е излишно. Досега сме платили къмъ 41 милиона златни франка по репарационни задължения. Обаче нито една година не сме стигнали да платимъ лихвитѣ. Предстоящата вноска е отъ 10.000.000 л. Значи, оставаме дължни по лихви за тази година 17.500.000, а по-рано — повечко. Всичко това събрано, капитализирано, прави една сума отъ 675 или крајго 676 милиона златни франка. Почитаемиятъ комитетъ на експертитѣ въ Парижъ, казахъ азъ, има една погрѣшна метода, защото той излиза отъ следното положение. Тѣ казватъ: „Отъ тѣзи ваши дългове ще ви направимъ облекчения“, и комитетътъ мисли, че действително прави облекчения, като намалява едни суми, заличава други суми — заличава сумата по буква „Б“, траншъ „Б“ — и т. н. Обаче това заличаване не е тѣй безвъзмездно отъ наша страна, защото срещу него ние имаме вземания, които тоже се заличаватъ. Споредъ моето впечатление комитетътъ излиза отъ сумата, която е определена по буква „А“ и търси да се плати така увеличенъ капиталътъ и въ 36 години, безъ, обаче, да плаща тя лихва. Това е то предложението. Тая метода ние не можемъ да възприемемъ, защото когато ни питатъ: „Съгласявате ли се да постигнемъ такава една нова спогодба?“ — защото съществуващата е неизпълнима — като добросъвестни длъжници, ние сме длъжни да кажемъ това, което е. И ние сме го казали; не само ние, казали сѣмъ го всички ония, които познаватъ стопанското и финансово положение на нашата страна. И ако въпросътъ се разглежда отъ стопанска и финансова гледна точка, не може да има никаква спора, че България не се намира въ такова положение, щото да може да дава и за репарации. Тя има свои граждански задължения; тя е взела пари и не може да ги изплаща въ размѣритѣ, въ които ги е взела, и още повечко се стѣснява сега. Това е така. Експертитѣ сѣ независими отъ правителството, ако искате да знаете дори, но понеже въ края на краищата се пита и правителството, то въ случая не можеше да каже друго, освенъ каквото сѣ казали експертитѣ и не вижда другъ изходъ. Тѣй стои въпросътъ. А какъвъ резултатъ би дала другата метода, методата на Йжнгъ? Тя е да се изхожда не отъ една спогодба, направена макаръ за облекчение ужъ на постановленията на Ньойския договоръ, приложена споредъ чл. 122 отъ сѣщия договоръ. Тукъ може, ако иска нѣкой да прави вътрешна българска политика, да каже: „Защо Австрия въ 1923 г. е успѣла да не плаща нищо, Унгария да плаща толкова малко, а България да се задължи толкова много по доброволна спогодба“. Но, г. г. народни представители, нека не си правимъ взаимни упрѣци по такъвъ единъ въпросъ, нека погледнемъ сериозно на него и нека не раздухваме огъня, което нищо добро нѣма да донесе, а нека се задоволимъ съ изтъкването на самата действителност; нека апелираме не къмъ чувствата на нѣкого, не къмъ чувствата на маситѣ, а къмъ разума и добросъвестността на онѣзи, които въ всѣки случай сѣ повикани тамъ да решатъ въпроса справедливо и възможно.

Азъ имамъ вѣрата въ това, че ще се даде едно решение справедливо, едно решение поносимо, защото иначе то нѣма да има значение.

Въ този моментъ въпросътъ за нашитѣ репарации въ Парижъ се намира въ тази фаза. Имаме едно предложение, нагледено върху една спогодба, а не едно предложение, което излиза отъ действителността на нѣшитѣ икономически и финансови сили. Българското правителство — не вече експертитѣ — ще си даде своя мотивиранъ отговоръ, защо не може да приеме такава едно предложение. И за мене си не се съмнявамъ, че тоя отговоръ ще бѣде основанъ върху нашата действителност, една действителност, която се признава отъ всѣки единъ иностранецъ, който дойде и щогоде се запознае съ живота на нашата страна. Не искамъ да обвинявамъ хората, които сѣ далечъ отъ нашата страна, които не я познаватъ, но дълженъ съмъ да констатирамъ факта, че ония, които сѣ дошли да ни изучатъ, сѣ сподѣляли нашето разбиране, даже сѣ били по-песимисти, отколкото българското правителство, което вие обвинявате, че се хвалѣло, какво бюджетътъ му се сключвалъ съ излишѣци. Е добре, нашиятъ председател на бюджетарната комисия е въ Парижъ и той е доказалъ, че тия излишѣци се дължатъ на това, че много нужди не сѣ задоволени. (Оживление всрѣдъ лѣвницата) Какво ще го криемъ? Международно с констатирано, че единъ инвалидъ у насъ, споредъ цената на обикновената храна въ България, може да просѣще, стъпува 120 дена съ пенсията, която му се дава годишно. Никъде другаде не е толкова малка неговата издрѣжка, както у насъ. Да не изброявамъ други факти.

И тъй, репарационният въпрос се намира въ такъв стадий, щото ние не можем да дебатирате, особено тукъ, по него. Нека имаме въра въ лицата, които сѣ въ Парижъ, че тѣ ще си изпълнятъ дълга. Азъ пъкъ имамъ въра и въ ония, които ще има наново да преценяватъ нашето положение, за да може да се дойде до едно справедливо разрешение на този въпросъ, което разрешение да даде възможностъ на България стопански да живѣе, стопански да се развива и културно да напредва. (Продължителни ржкоплѣскания отъ говориститѣ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Мушановъ, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министъръ-председателя.

Н. Мушановъ (д.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ съзнание, че правя само едно питане, азъ се ограничихъ да кажа само нѣколко думи, собствено, да полова въпроситѣ, на които искамъ г. министъръ-председателя да ни отговори. За това не се впуснахъ въ дълго изложение, както това направи уважаемиятъ г. Януловъ. Но за да дамъ отговоръ за себе си, дали съмъ доволенъ или не отъ обяснението на г. министъръ-председателя, ще ми позволи той да искамъ най-напредъ да се допълнятъ разясненията, защото той не отговори на положенитѣ отъ менъ въпроси въ питането.

За менъ е интересно следното, на което наблегнахъ, когато говорихъ преди малко. Комитетътъ на експертитѣ бѣ наговоренъ да опредѣли нашитѣ репарации. Нашата делегация направи едно изложение; на това изложение отговори комитетътъ на експертитѣ. Значи, не сѣ се спогодили, та е станало нужда инициаторкитѣ-държави да ни представятъ планъ. За мене е особено важно това, г. г. народни представители. Тия инициаторки-държави не сѣ други, освенъ ония, представителитѣ на които заседаваха и въ Хага. За мене е важно какъ инициаторкитѣ-държави ни представятъ плана — какъвъ е той ще видимъ по-нататкъ — следъ като нашата делегация представи изложението си предъ комитета на експертитѣ. Върху тоя въпросъ не чухъ отговора на г. министъръ-председателя.

Не веднѣжъ сме казвали, че въпросътъ за репарационнитѣ тежести не е партиенъ въпросъ, той е националенъ въпросъ, той е единъ отъ най-големитѣ въпроси, които се поставятъ на нашата политика. Казвали сме нѣколко пѣти, че сѣ тоя въпросъ не трѣбва да се партизанистува, да смѣтаме, че придобиваме нѣкаква печалба съ факта, че ще се намалятъ репарациитѣ спрямо оня размѣръ, който бѣше приетъ по протокола отъ 21 мартъ 1923 г. Правилно е гледището на г. министъръ-председателя, че нашитѣ репарации не трѣбва да се опредѣлятъ съ огледъ на сумата, предвидена въ протокола отъ 21 мартъ 1923 г., въ смисълъ да се намали, а трѣбва да се опредѣлятъ съ огледъ на стопанския и финансовъ животъ на нашата страна и възможноститѣ на нашата държава да поема финансови тежести. Това е правилното гледище. Това сме го поддържали винаги. Нѣма защо да се хвърлятъ стрели отъ лѣвица и дѣсница, какво се е било приело въ 1923 г. и какво ще се приеме днесъ. За насъ не съществува другъ въпросъ освенъ тоя: репарациитѣ да се опредѣлятъ съ огледъ истинското положение на нашата държава, за да ѝ се създадатъ, както казва г. министъръ-председателя, условия за животъ и най-главно да ѝ се създадатъ условия за напредъкъ. Тѣй се поставятъ въпроситѣ.

Азъ питамъ: какви сѣ условията на тоя планъ, който ни се предлага? Много е важно, г. г. народни представители, да знаемъ какви сѣ тия условия. Въ Ньойския договоръ за миръ има единъ членъ, който обгръща въ себе си справедливостъ и човѣщина — това е чл. 122, споредъ който репарациитѣ се смѣтатъ като политически дългъ, споредъ който българската държава има възможностъ, съобразно съ нейното стопанско и финансово положение да получи не само облекчение, но и съвършено да се заличатъ репарационнитѣ ѝ тежести. Чл. 122, който се прие въ ония години, когато кръвта още димѣше и когато страститѣ бѣха въ най-големия си разгаръ, показва все таки, че хората, които наложиха този договоръ, бѣха хора и че тѣ смѣтаха, какво репарациитѣ не сѣ едно бreme, което трѣбва да изсмучи жизненитѣ сили на единъ народъ, но че сѣ огледъ на стопанското и финансово положение на победенитѣ държави ще се опредѣлятъ справедливо самитѣ репарации. Говори се, че се иска да се заличи този членъ днесъ, 10 години следъ подписването на Ньойския договоръ, когато въ свѣта витае новъ духъ, когато се иска побратимяване на народитѣ, унищожаване на границитѣ, съюзяване на европейскитѣ държави. Чл. 122 е душата на репарационния въпросъ и българското правителство по никой начинъ не може да се съгласи да се заличи. Азъ питамъ: дали днесъ се предлага да бѣде унищожено това

постановление на чл. 122? Г. министъръ-председателятъ по това ни каза, че не е въ положение да ни отговори. Той ни каза само, че се различава на 36 вноски репарационниятъ дългъ. Но това нищо не значи.

Г. министъръ-председателятъ прави упрѣкъ на вестниците, че сѣ нахвърляли нѣкаква мълва по въпроса. Но отъ това, което се чува, виждамъ, че тъкмо вестницитѣ сѣ налучкали въпроситѣ такива, каквито сѣ. Защото, ако е истина, че 685 милиона златни франка или 550 милиона златни франка по трансъ „А“ наедно съ лихвитѣ, както сѣ до днесъ, се разпредѣлятъ на 36 вноски, които нѣма да плащатъ лихви, то тъкмо по предположение въпросътъ се слага тъй, че вноскитѣ започватъ отъ 12 милиона, вървятъ, повишаватъ се по нѣкаква скала, достигатъ до 20—25 милиона и отъ тамъ се смѣкчатъ пакъ на 12 милиона, за да се получи сумата 685 милиона, тъй като 685 милиона, изплатени въ 36 години по тоя начинъ, ще дадатъ приблизително тоя размѣръ.

Ако туй се нахвърля и ако това е истина, азъ се питамъ: защо тогава се нѣма смѣлостта да се каже този планъ? Когато се съобщава условието за 36 вноски, защо да не се съобщи условието за размѣра на платежитѣ, защо да не се съобщатъ и другитѣ условия? Каква тайна трѣбва да се пази вече? Пази се тайната докато се размѣнятъ изложенията; размѣниха се; върху нашитѣ изложения се възрази, инициаторкитѣ-държави ни представятъ планъ съ условията си, а ние да не можемъ да направимъ възражения на тия условия!

Г. г. народни представители! Въ това ние съзираме една грѣшка — грѣшка, която може да има печални последици за страната. Една Австрия, на която се опрощаватъ репарациитѣ, може да мълчи; една Унгария може да мълчи, защото комитетътъ на експертитѣ не може да наруши съглашението, поето спрямо нея — да се отложатъ за 20 години плащанията ѝ съ по 10 милиона пенги годишно. Но не може да мълчи България, на която сѣ плана отъ инициаторкитѣ-държави се представятъ такива тежки условия. Всичката моя почитъ къмъ нашитѣ делегати тамъ. Никой нѣма да ги обвини, че предателствуватъ и че не искатъ да пазятъ интереситѣ на България. Но не може българскиятъ Парламентъ да се остави въ такива важни моменти — азъ бихъ казалъ и правителството — само на експертитѣ и да не иска всѣки денъ да следи развитието на въпроса и всѣкидневно той да не се повдига. Ако порано имаше извинение, че Парламентътъ не заседаваше, когато нашитѣ експерти заминаха за Парижъ, днесъ Парламентътъ заседава и, убеденъ съмъ, че, обединението му по въпроса за репарациитѣ ще бѣде само отъ полза за народа и държавата.

Г. г. народни представители! Доколкото се схваща общественото мнение, доколкото следимъ онова, което пишатъ вестницитѣ, нѣма българинъ, който да не е съгласенъ, че чл. 122 отъ Ньойския договоръ трѣбва да остане и при бѣдешитѣ нареждания на нашия репарационенъ дългъ. Нѣма българинъ, който да не смѣта, че тежести на този народъ не може повече да се налагатъ, защото стопанството ни е разстроено, защото сме предъ единъ крахъ, предъ който всѣки българинъ се плаши и не знае сетинитѣ за утрешния денъ. По тоя въпросъ нѣма различие. Има ли опасностъ, ако въ Парламента се полага въпросътъ и Парламентътъ знае нѣщо, че ще се увреди днесъ на правителството? Ние казвахме, че най-големиятъ за България въпросъ трѣбва да се реши при обединени сили на народа. Това не стана. Десетъ дни има още докато Хагската конференция ще се произнася. Надали сѣ десетъ дни, защото се казва, че на 10 ноемврий ще се реши окончателно въпросътъ за репарациитѣ. Въ тия десетъ дни, или колкото сѣ, трѣбва да обединимъ всички сили на народа, за да можемъ да повлияемъ — ако можемъ да повлияемъ. Но да се откаже Парламентътъ, когато заседава, отъ своето право и своята властъ, каквато той има и надъ правителството, чини ми се, ще направи грѣшка.

Въ миналото много моменти пропуснахме; мене ми се чини, че и днесъ ги пропускаме. Нима има нѣкаква опасностъ, ако г. министъръ-председателятъ ни съобщи истинскитѣ условия? Нѣма защо да слушаме мълвата и да се заблуждаваме отъ вестницитѣ. Нека се поеме отговорността за заблуди, ако такива може да каже г. министъръ-председателятъ. Затуй внасяме ние въпроса въ Народното събрание. Ние не желаемъ той да е принуденъ да заблуждава.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не заблуждавамъ, г. Мушановъ!

Н. Мушановъ (д.): Искамъ да се изнесе предъ Народното събрание откровенъ въпросътъ такъвъ, какъвто е въ своята голота, колкото прозентъ и страшенъ да е.

Г. г. народни представители! Ако всъщност мнението се поражда във Париж, тук, в Народното събрание, то трябва да се знае и народното представителство да може да каже о време своя мощен глас по тия въпроси. Ние имаме сили в борбата си срещу репарациите. Това трябва да стане. И азъ намирам, че отговорът на г. министър-председателя въ туй отношение не може да ни задоволи.

Ние не желаем да има тайни. Най-подиръ финансовите експерти могат да имат своите съображения, но българският Парламент по този въпрос не желае да има тайни. И азъ бих молил всички от болшинството преди нас да кажат, че не е от полза за българската държава да съществуват тайни. Европейските държави сж ни дали планъ. Защо да го знаят другите канцеларии, а да не го знае българският Парламент?

Г. г. народни представители! Азъ бих искал самото правителство да повдигне въпроса; преди ние да го повдигнем, то да го повдигне. Днешните дебати, когато ние повдигаме въпроса, ще имат утре по-малък отзвук въ чужбина. Тъ ще имат такъв дотолкова, доколкото Парламентът желае да знае. Макаръ тъй инцидентно поставен въпросът, той не е маловажен, защото хората все-таки ще разберат, че има единъ Парламент, който бди, който се интересува всъщност, всъщност от развитието на този въпрос. Иначе, ако правителството ни остава още въ мъгла, нека тогава не се обвиняват нито пресата, нито обществото, които всъщност, разтревожени от тревожните слухове за утрешния ден, създават новини и налудвания и, както виждате, доста приблизителни налудвания.

Ето защо азъ, като оставамъ също въ тъмнина — защото министър-председателят, по моето схващане, не е правъ, когато ни казва, че той не е свободенъ днесъ да ни каже условията, които, мнечки се да ги налудваме, ние ги виждаме страшни — помолвамъ го да помисли още веднъжъ по въпроса и да ни накара да останемъ доволни. Нито ние, нито обществото ще бжде доволно от единъ отговоръ, който не е ясенъ и който ни се дава въ минути, тъй важни и тъй ценни.

Азъ съмъ убеденъ, г. г. народни представители — не за насъ отъ опозицията, които по тия въпроси отдавна сме единни — че не сж малцина отъ болшинството, особено ония, които сж преживявали важни и трудни минути въ миналото, когато сме се отнасяли все небрежно къмъ важни въпроси, когато сме бивали изправяни предъ свършени факти и сме се сгруппирвали за спасението на заплашената страна — убеденъ съмъ, казвамъ, че поне тъ, които знаят миналото, които знаят гръшките въ миналото, ще разберат, че минутите сж сериозни и не трябва тъй съ лекота да ги отминаваме.

Азъ съмъ недоволенъ от отговора, както той се изложи. Ще чакаме г. министър-председателя и правителството да ни сложат въпроса съ ясни условия, за да ги дебатирате. И ако правителството не пожелае самъ да направи това, тогава ние ще се опитаме да поставимъ този въпрос на зелената маса, за да искаме по него едно решение отъ Парламента. Но чини ми се, че въ такива минути, въ каквито живеемъ, по-добре е да стане противното: правителството да разбере, че интересът на държавата не му диктуватъ мълчание, а му диктуватъ активност и да иска Парламентът да бжде негова полкрепа, а не мълчание. Мнението въобще по външните въпроси въ такива дни е единъ аргументъ противъ Парламента и противъ правителството.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ резултатъ отъ питанията се направиха необходимите декларации отъ страна на г. министър-председателя, въ които той заяви недвусмислено, че както неговото мнение, така също и мнението на чужденци, дошли въ България, е, че България въ този моментъ не може да плаща репарации. Въз основа на това, азъ смѣтамъ, че г. министър-председателят би трябвало да ни заяви, че отговоръ на питането ми, дали това е становището на правителството и на нашата делегация въ Париж. Становището на Виена ние го знаемъ; становището на маджарите също го знаемъ, знае го и цѣлятъ свѣтъ, и то се отстоява въ цѣлия свѣтъ, отстоява се като становище на нацията отъ страна на правителството. Виена заявява, че стои на мораториума 20 години; маджарите заявяватъ, че стоятъ на сумата 210 милиона златни крони и нищо повече. България какво заявява? Азъ тегля заключение отъ думите на г. министър-председателя, че би следвало да се смѣта, че България заявява официално, въ хармония съ българския народъ, че тя, въпрѣки спогодбата отъ 1923 г.,

въпрѣки всички други съглашения, днесъ не е въ положение да плаща репарации. И моето питане е задоволено напълно. Но остава откритъ въпросът: дали това е становището на правителството; дали това е становището на нашата делегация; дали ние не сме въ пазарлъци; дали правителството е готово, ако отъ тамъ ни се каже: „Ще ви направимъ едно малко намаление, но все пакъ ще плащате“, да каже: азъ отстоявамъ становището на българския народъ, че България не може да плаща? Азъ отивамъ и по-нататък: дали Парламентът е готовъ да отстоява тази позиция, да отстоява позицията, заявена днесъ въ Парламента отъ страна на президента на правителството, позицията, че България не може да плаща?

Азъ не чухъ да ми се отговори, дали правителството, следъ като стои фактически на положението, че България не може да плаща репарации, е заявило и второто нѣщо, за което азъ питамъ: че то настоява за прилагането на чл. 122 отъ договора за миръ, т. е. да не се взема никакво решение, докато не се направи най-щателно изучаване на финансовото и стопанското положение на България, за да докажемъ действително, че България днесъ нищо не може да плаща?

На тѣзи два въпроса не ми се отговори.

Азъ не мога да откажа грамадната полза — и тя би стигала за едно питане — отъ декларацията на г. министра, въ потвърждение на нашите данни, че България е въ едно страшно положение на невъзможност да плаща. Но това е само половината. А въпросътъ ще се решава следъ нѣколко дни. Ние казваме: ще видимъ въ Хага. Е добре, въ Хага ще се събератъ следъ две седмици, ние трябва да бждемъ готови, становището на Парламента трябва да се знае.

Какво стана въ Буда-Пеща? Следъ декларацията на депутатите отъ всички партийни групи, стана министър-президентът и заяви: „Азъ се радвамъ, че мнението на всички маджари е обединено по тая въпросъ, и, ако стане революция, азъ ще съумѣя да се справя съ нея“. Разбирате значението на тия думи. А ние тукъ бѣхме дори готови да се скараме. Е добре, азъ бихъ желалъ въ тавъвъ случай да знамъ, дали утре нѣма да бждемъ изненадани, че се е получила нова депеша, въ която е казано, че е станало едно намаление и че, щомъ е станало намаление, нашите делегати — за които ни се каза, че сж били до голяма степенъ самостоятелни, независими, може би доколкото, доколкото тѣ се смѣтатъ за вещи лица, но тѣ сж въ същото време и делегати на правителството — сж подписали такава една спогодба въ проектъ? Очевидно, тя ще се съобщи на правителството и следъ това ще се внесе въ Парламента. Но отъ историята на българския Парламентъ ние знаемъ, че каквото се внесе въ него отъ правителството, то е свършенъ фактъ. Защо да прикриваме, че ако въ Парижъ се сключи спогодба да плащаме 10 милиона франка годишно въ продължение на 30 години — нѣщо непоносимо за България — то значи, че следъ това болшинството и правителството ще се стараят да оформятъ тази спогодба, както бѣше случаятъ съ Дисконто, както бѣше случаятъ съ заемите, както бѣше и случаятъ съ закона за Народната банка?

Е добре, ние трябва да бждемъ начисто. Ние не гозоримъ за съдбата на днешното правителство. Азъ смѣтамъ, че въпросътъ за съдбата на днешното правителство, че въпросътъ за съдбата на този или оный министерски постъ е десетостепененъ въ сравнение съ голѣмия интересъ на България. Готови ли сж и правителството, и Парламентът да отстояватъ едно национално становище? Възприемамъ ли тѣ националното становище, че България днесъ не може да плаща? Готови ли сж тѣ да кажатъ това въз основа на чл. 122 отъ Ньойския договоръ?

Г. г. народни представители! Ние нѣмаме системата на референдума. Ние не можемъ да допуснемъ, че и у насъ ще стане, както въ Германия, едно допитване, и въпросътъ наново ще може да се реши.

Г. г. народни представители! Ние нѣмаме и парламентарния моралъ на Франция. Когато запитаха Брианъ по репарациите и когато Брианъ каза, че ще отговори на интерпелациите не този четвъртъкъ, а следующия четвъртъкъ, тогава едно болшинство го бламира, за да дойде той втори път и да декларира предъ парламента: „Азъ ще отговоря на интерпелациите ви séance tenante“. Къде сме ние? Можемъ ли да се подиграваме съ съдбините на цѣлия български народъ само затуй, защото искаме да се облегнемъ на традициите на парламентаризма въ България, които знаемъ, че сж много слаби? Можемъ ли да допуснемъ, щото на българския грѣбъ да се хвърлятъ суми отъ десетки и десетки милиарда лева? Сумата 750.000.000 — намалете я на 680 милиона, намалете я на 500, намалете я на 400, намалете я дори на сумата на

маджарските репарации, 210 милиона златни франка — е една сума, непоносима за нас, а при все това нѣкои смѣтатъ, че има възможностъ за преговаряне. Затова ние оставаме нашитѣ делегати да стоятъ още въ Парижъ; ние имаме тамъ хора на правителството, ние предполагаме, следователно, че преговоритѣ ще продължатъ. Въ какъвъ смисълъ? Къде е становището на правителството? Азъ не го виждамъ! Българскиятъ народъ казва, че правителството е длъжно да се подчини на становището на България.

Отъ името на нашата група заявявамъ, поради всичко това, че сме недоволни отъ отговора на г. министър-председателя, обръщамъ питането си въ интерпелация и моля тя да бъде сложена на дневенъ редъ въ най-скоро време. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Омарчевски, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министър-председателя.

С. Омарчевски (з. в.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Напразни бѣха очакванията ми да чуя по-големи подробности отъ онѣзи, които четохъ въ вестницитѣ по въпроса, който ни интересува. Г. министър-председателятѣ смѣта, че Народното събрание е на равнина на обикновения български вестникаръ и на обикновения български читателъ и гражданинъ и може да бъде задоволено съ ония извлечения, които той направи преди два дена. Г. министър-председателятѣ смѣта, че въпросътъ за репарациитѣ е още въ фазата на разговори, на преговори, че нашитѣ комисари въ Парижъ сѣ въоръжени съ всички данни, съ всички сведения, че тѣ сѣ въ постояненъ контактъ съ правителството и, следователно, съ достоинство ще могатъ да защитятъ правата кауза на България. Колкото и да питаемъ голѣмо уважение и голѣма почитъ къмъ познанието на въпроситѣ отъ лицата, които сѣ наговорени съ тази работа, колкото да знаемъ, че преговоритѣ се водятъ не отъ народъ чрезъ народъ, а отъ отговорнитѣ правителства, колкото, казвамъ, и да сме убедени въ туй, че правителството ще намѣри достатъчно аргументи за себе си, за да защити каузата на България, въ всѣки случай ние, като Народно събрание, не можемъ да абдикираме отъ своя дългъ и да поискаме да застанемъ като единъ човѣкъ задъ една позиция, която се носи, която гърми, както казахъ, по цѣлата страна. Почитаемото правителство, чрезъ уста на министър-председателя, смѣта, че не е дошълъ моментътъ, за да каже цѣлата истина на Народното събрание, защото тази истина за източнитѣ репарации не е била съобщена отъ никоя отъ държавитѣ-инициаторки. Но вдругъ сѣщиятъ министър-председателятѣ каза: „Онуй, което азъ чета въ вестницитѣ, далечъ не е оноза, което е представено на правителството и на комисията въ Парижъ“. Ако това наистина е тъй, ако наистина има една загриженостъ у самото правителство и у неговото болшинство, което дори отзарана въ Събранието си не е останало задоволено отъ отговора, който му е далъ министър-председателятѣ; ...

Нѣкой отъ сговориститѣ: Не е вѣрно.

Д. Гичевъ (з. в.): Вѣрно е.

С. Омарчевски (з. в.): ... и ако въ страната въобще се шири мѣлвата предъ голѣмата неизвестностъ, която се крие въ този моментъ по най-голѣмия, най-сѣдбоносния за българската държава въпросъ, азъ питамъ: съ какво правителството на г. Ляпчева ще оправдае своето днешно поведение, като закрива цѣлия въпросъ въ една голѣма мѣгла, въ една голѣма неизвестностъ предъ представителитѣ на българския народъ, каквото е Народното събрание? Отъ какво се страхува то — за да запази своето мѣсто ли? — когато по въпроса за репарациитѣ, поставенъ наясно, на открито, ще намѣри подкрепата на цѣлокупния народъ въ неговитѣ най-разнообразни течения, отъ най-крайно лѣво, до най-крайно дѣсно? Ако правителството смѣта, че по този начинъ ще се изложи, то нека рискува своето мѣсто, но да може да събере около този въпросъ цѣлокупната воля на българския народъ. Обаче азъ виждамъ, че когато се разисква най-важниятъ за нашето бъдещо съществуване, като държава, въпросъ, пакъ отъ известни сѣрди се иска да се партизанствува и се говори за епогодбата отъ 1923 г., като се изключатъ условията и възможноститѣ, при които всички тия спогодби бѣха сключени. (Ръкоплѣскания отъ всички земледѣлци) Г. министър-председателятѣ ще знае, че въ преговоритѣ по сключването на конвенцията отъ 21 мартъ 1923 г. участвуваше неговиятъ комисаръ, комисарътъ на България днесъ въ Парижъ, г. Никола Стояновъ, покойниятъ Ки-

рилъ Поповъ, Вашиятъ секретаръ на Министерския съветъ и редица лица, видни икономисти и финансиста. Положението, което сѣмъ заемалъ, не ми позволява да ви изтъкна единъ фактъ, едно мнение, на най-голѣмия конституционенъ факторъ въ България, за да ви подкрепя една теза, която е тъкмо въ противовѣсъ на ония твърдения, които се лансиратъ въ партийния печатъ, особено въ „Демократически сговоръ“, по адресъ на конвенцията отъ 21 мартъ 1923 г. Вие ще трѣбва да се поставите напремѣнно въ условията на 1923 г. Тогава Вие, г. министър-председателю, нѣмахте нито Доусовия планъ за Германия, нито плана на Йингъ отъ 1929 г.; Вие имате едно положение на една държава, която не бѣше платила нито сто-тинка.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Ами Австрия?

С. Омарчевски (з. в.): Австрия бѣше фалирала, нейниятъ кредитъ бѣше падналъ, тя бѣше загубена държава. Вие тамъ ли ни карате?

Г. г. народни представители! Ако допуснемъ дори, че конвенцията отъ 1923 г. е фатална за бъдещото стопанско и политическо развитие на България; ако допуснемъ, че при приемането на тая конвенция не бѣше взето мнението на най-вѣситѣ и компетентни по въпроса лица, при липсата на Народно събрание, ако допуснемъ дори, че ние сме направили грѣшки, защо тогава днешното правителство, което си служи съ нови методи, съ нови сѣрства, съ нови начини, което има парламентарно схващане на нѣщата, ще повтара сѣщитѣ грѣшки? Защо Вие не каже цѣлата истина на Народното събрание и не подирите отъ него подкрепа, защита на каузитѣ, които Вие отстоявате?

Г. г. народни представители! Нима този народъ може да предостави своята сѣдба на нѣколкото комисари, които сѣ въ Парижъ, колкото и голѣми капацитети по финансовитѣ въпроси да сѣ тѣ?

Не можемъ да бъдемъ доволни отъ отговора, който ни дава правителството; не можемъ да бъдемъ доволни отъ това, че правителството и въ най-важния за държавата часъ крие, държи въ тайна преговоритѣ, които се водятъ между експертния комитетъ и българскитѣ представители въ Парижъ. Питането си ще обрне въ запитване. Съмнявамъ се, обаче, че, докато го обрне въ запитване и докато правителството отговори, ще дойде новата конференция въ Хага и може би ще ни бѣде внесена тукъ, въ Народното събрание, нѣкаква конвенция, която, както ни е известно, знаемъ какъ може да бѣде приета.

Моля почитаемото правителство да свика, ако не явно, то поне тайно заседание на Народното събрание — както това е било въ миналото, г. Ляпчевъ — и да се даде пълно освѣтление на народното представителство. Иначе вие недостатъчно изпълнявате своя дългъ и въ последния часъ се явявате партизани, а не представители на българския народъ, отъ когото вие подкрепа не дирите, а ще искате утре да плаща. (Ръкоплѣскания отъ всички земледѣлци)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цено Табаковъ.

Ц. Табаковъ (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Г. министър-председателятѣ и тоя пакъ икономиса истината. Въпросътъ за нашитѣ репарационни плащания никога не е билъ партиенъ въпросъ; той е билъ националенъ. Никога нито една партия не се е ангажирала сама да води борба по него, а само цѣлокупниятъ народъ. Така се е схващалъ отъ всички партийни сѣрди и правителства, които сѣ се изредили отъ войната досега, така смѣтамъ, че и въ този моментъ трѣбва да се разбира този въпросъ. Обаче тайната, която се пази отъ г. министър-председателя предъ Народното събрание, отъ една страна, и, отъ друга страна, неговата декларация, че това, което вестницитѣ съобщаватъ всѣки день, не е истина, не ни дава възможностъ да знаемъ коя е истината. Ние смѣтаме, че правителството по този въпросъ ще трѣбва да освѣтли напълно българския Парламентъ и да поиска неговото съдействие — отъ най-лѣвитѣ до най-дѣснитѣ сѣрди въ него — а така сѣщо и съдействието на цѣлокупния български народъ, който е готовъ да води борба — независимо отъ това кои стоятъ начело на управлението — срещу репарационнитѣ задължения, които всички чувствуватъ, че сѣ несправедливи. Ето защо азъ отъ името на нашата парламентарна група моля г. министър-председателя да се съгласи да ни освѣтли върху истинското положение, въ което се намиратъ днесъ нашитѣ репарационни задължения въ връзка съ преговоритѣ съ комитетъ на финансовитѣ експерти въ Парижъ. Иначе ние ще смѣтаме, че

г. министър-председателят мисли, какво този въпрос може да го разреши той самъ, съ подкрепата на Демократическия съговоръ. Това ще бъде една погрешна позиция, и, както всички тайни по отношение на голѣмитѣ държавни въпроси — тайни договори, тайни съглашения и пр. — сѣ давали печални резултати, смѣтамъ, че и по този голѣмъ за българската държава и за българския народъ въпросъ, ако се пази тайна предъ народното представителство и предъ българския народъ, ще стигнемъ пакъ до такива печални последици. Ето защо никакви тайни, а трѣбва да се каже истината на българския народъ, въ лицето на българския Парламентъ, и да се потърсятъ усилията на цѣлокупния народъ, за да водимъ борба за отхвърлянето на тия несправедливи тежести, които душатъ насъ и които ще душатъ маса поколения следъ насъ. Само така и правителството, и Парламентътъ, и народътъ ще изпълнятъ дълга си къмъ ония, които идватъ следъ насъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ...

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Преди това искамъ думата.

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате думата.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Отъ миналата сесия останаха два въпроса, недокладвани отъ прошектарната комисия, които засѣгатъ две семейства, познати много добре, положението на които е много притѣснено. Това сѣ семействата на покойния министър-председателъ Димитъръ Грековъ и на покойния министъръ на народното просвѣщение проф. Иванъ Шишмановъ. Въ последната сесия не можахме да разгледаме тѣхнитѣ заявления и да направимъ онова, което е обичайно — да имъ дадемъ по една пенсия.

Моля сега да разгледаме тѣзи две заявления, по които има решения на прошектарната комисия.

П. Анастасовъ (с. д): Не сѣ само тѣ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Въ по-нататъшнитѣ заседания ще разгледаме и другитѣ прошения.

П. Анастасовъ (с. д): Не може тая работа. Повече отъ 1.000 решения сме взели въ прошектарната комисия, а нито едно не е докладвано. Тогава да махнемъ прошектарната комисия!

Н. Пждаревъ (д. сг): Ако започнемъ сега разглеждането на тия прошения, ще бъде несправедливо да не се разгледаатъ и други прошения, които много отдавна чакатъ своя редъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Не можемъ да разгледаме въ едно заседание всички прошения. Азъ правя апелъ да се разгледаатъ сега само тия прошения. Пенсията на г-жа Грекова е спрѣна отъ година близо; понеже стана промѣна въ семейното ѣ положение, тя не може да получава това, което ѣ следва.

Н. Алексиевъ (з. в): Така е и съ заявлението на Димитровъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: За Димитровъ не сте внесли предложение.

Н. Алексиевъ (з. в): Внесено е.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Тогава и то ще дойде да се гледа.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Анастасовъ.

П. Анастасовъ (с. д): Г. г. народни представители! По силата на правилника, всѣки петѣкъ трѣбва да имае въ дневния редъ докладъ на прошектарната комисия. Но повече отъ една година прошектарната комисия не е правила докладъ, освенъ преди празницитѣ за Коледа. Има повече отъ 1.000 решения на прошектарната комисия, които стоятъ въ комисията, които тамъ ще умратъ. Камарата ще си отиде и ще трѣбва наново да се разглеждатъ прошенията отъ нова Камара!

Н. Кемилевъ (д. сг): Янлъшъ си — Камарата нѣма да се разтури.

П. Анастасовъ (с. д): Азъ мисля, г. г. народни представители, че ние сме длѣжни въ едно непродължително време да впишемъ въ дневния редъ на Камарата докладъ на прошектарната комисия. И смѣтамъ, че съ това изказвамъ не само моето мнение, но съмъ тълкувателъ и на общото мнение на членоветѣ на прошектарната комисия. Има членове на тази комисия, които заявяватъ, че си слагатъ оставката като нейни членове, защото не имъ се дава възможностъ да докладватъ. И азъ заявявамъ, че ще си сложа оставката, ако продължава тоя редъ. (Смѣхъ всрѣдъ съговориститѣ) Не се смѣйте, г-да! Вънъ чакатъ хората. Защо е тогава тая прошектарна комисия? За да угаждате само на исканията на вашитѣ партизани ли?

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): Азъ искамъ само да допълня това, което каза г. министър-председателятъ, че, както г. Анастасовъ, членъ на прошектарната комисия, заяви, че има повече отъ хиляда заявления, разгледани отъ комисията, но които не сѣ минали тукъ, има и отпуснати помощи на военнополовинвалиди, за да се лѣкуватъ, но тѣзи помощи и до денъ днешенъ не сѣ дадени, а нѣкои отъ тия инвалиди сѣ умрѣли. Има и други такива случаи, които сѣ отъ голѣма важностъ и сѣ разгледани отъ комисията, обаче и до денъ днешенъ не сѣ поставени на дневенъ редъ.

Азъ моля г. министър-председателя да даде възможностъ да се разгледаатъ решенията на прошектарната комисия по тѣзи заявления.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Маноловъ! Това не изключва другото. Вие поне знаете, че въ това отношение азъ съмъ билъ отзивчивъ. Оставете сега да свършимъ тази работа, пакъ и другитѣ прошения ще дойдатъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Правя предложение да назначимъ единъ недѣленъ денъ за задушница — да раздаваме манна.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ предложението, направено отъ г. министър-председателя — да се гледатъ само казанитѣ две прошения — моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

П. Анастасовъ (с. д): Малцинство е.

Отъ болшинството: Хайде-де! Болшинство е.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Ще докладвамъ по списъкъ № XIV пореденъ № 99. (Чете)

„Увеличава се народната пенсия на Констанца Д. Грекова, отъ гр. София, съпруга на бившия министър-председателъ Димитъръ Грековъ, на 2.500 л. месечно“.

Това е решението на комисията.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ докладваното решение на прошектарната комисия, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Ще докладвамъ по списъкъ X пореденъ № 319. (Чете)

„Отпуща се на Лидия д-ръ Ив. Шишманова, отъ гр. София, съпруга на починалия бивши министъръ на народното просвѣщение професоръ д-ръ Иванъ Шишмановъ, народна пенсия въ размѣръ 18.000 л. годишно“.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: После тя се удвоява.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ докладваното решение на прошектарната комисия, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за гражданското сждопроизводство — продължение разискванията.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Глава III.

Предявяване на искъ.

Чл. 83 става чл. 82. (Приетъ безъ измѣнение)

Чл. 82 (191). Искътъ се предявява чрезъ подаване на писмена искова молба въ надлежния сждъ. Исковата молба трѣбва да съдържа:

- 1) посочване на съда, въ който тя се подава;
- 2) името, презимето, прѣкора, занятието, мѣстожителството на странитѣ и тѣхното подданство, ако сѣ чужди подданици;
- 3) посочване цената на иска, когато той подлежи на оценка;
- 4) изложение на обстоятелствата на дѣлото, отъ които произтича искътъ;
- 5) посочване на доказателствата за всѣко едно отъ тѣзи обстоятелства;
- 6) просителен пунктъ, който да заключава искането на ищеца, сиречъ за какво ищецътъ моли съда да постанови решение;
- 7) посочване на всички приложения, които се представятъ въ съда заедно съ нея;
- 8) посочване лице, живѣещо въ седалището на съда, на което да се връчватъ всички призовки и съобщения до свършване на дѣлото въ всички съдебни инстанции, ако ищецътъ живѣе вънъ отъ града, гдето се намира окръжниятъ съдъ“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 83, който става чл. 82, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 83. Съ една искова молба ищецътъ може да предяви срещу единъ и сѣщъ ответникъ нѣколко иска. Макаръ тѣ да произтичатъ отъ разни основания, стига само да иматъ връзка помежду си и да бждатъ подсъдни на съда, въ който сѣ предявени, и да подлежатъ на разглеждане по реда на едно и сѣщо производство.“

Когато съдътъ намѣри, че искането за съединяването на два или повече иска е неправилно, той пристѣпва къмъ разглеждане само на ония отъ тѣхъ, подсъдни нему, които страната посочи, а производството по другитѣ прекратява“.

Съ този текстъ комисията възприе правилото за обективното съединение на исковетѣ. Обаче, за да се съгласува това правило съ българската действителностъ, комисията възприе, щото исковетѣ, съединението на които се иска, да иматъ връзка помежду си и да бждатъ подсъдни на съда, въ който се разглеждатъ тѣ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 83, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 84. Искъ може да се предяви и за установяване съществуването или несъществуването на едно право или на едно задължение или пъкъ за установяване истинността или неистинността на единъ документъ, когато ищецътъ има интересъ да установи това чрезъ съдебно решение.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 84, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 87 става чл. 85. (Приетъ безъ измѣнение)“

Чл. 85 (192). Искъ може да се предяви и за бждещо изпразване на недвижимъ имотъ, макаръ осъществяването на иска за изпразване да е обусловено отъ настѣпането на единъ срокъ.

При искове за плащане на ренти или за изпълнение на други повтарящи се задължения, които сѣ независими отъ изпълнението на едно задължение на кредитора, този последниятъ може да иска осъждането и за платежи, на които надеждътъ настѣпва подиръ произнасянето на решението.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 87, който става чл. 85, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 88 става чл. 86. (Приетъ безъ измѣнение)“

Чл. 86 (192a). Ищецътъ може въ допълнителната си молба (чл. 109) да измѣни основанието на своя искъ.

Въ сѣщата молба той може да измѣни и предмета на иска си. Обаче съдътъ въ разпоредително заседание допуска да стане това измѣнение само ако ответникътъ въ допълнителния си отговоръ изрично е далъ своето съгласие за него.

Искътъ не се счита измѣненъ въ своя предметъ, когато отъ искъ за установяване на едно правно отношение се минава къмъ искъ за осъждане, или когато поради едно

измѣнение, настѣпило въ течение на производството на дѣлото, вмѣсто исканата първоначална вещь, се иска друга вещь или обезщетение.“

Прѣдседателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 88, който става чл. 86, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 89 става чл. 87. (Приетъ безъ измѣнение)“

Чл. 87 (192 б). Ищецътъ може да си оттегли исквата молба, докато не е връченъ преписъ отъ нея на ответника. Следъ това исквата молба може да се оттегли, вънъ отъ случая на чл. 464 п. 1, само съ съгласието на ответника. Оттеглянето на исквата молба има тази последица, че искътъ се счита като да не е билъ предявенъ“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 89, който става чл. 87, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 90 става чл. 88. (Приетъ безъ измѣнение)“

Чл. 88 (193). Исковата молба трѣбва да бжде подписана отъ ищеца или отъ упълномощеното отъ него лице. Когато ищецътъ е неграмотенъ или боленъ, молбата може да се подпише, вмѣсто него, отъ друго грамотно лице, на което той е довѣрилъ. Въ последния случай въ подписа трѣбва да стои както името на ищеца, тъй и името на лицето, на което той е довѣрилъ, като е достатъчно, щото само втората частъ на подписа, съдържаща името на това лице, да е написана отъ него самото и като не е необходимо, щото въ самия подписъ да се упоменава пълномощието или причината, поради която то е подписало ищеца.

Исковата молба трѣбва да бжде приподписана саморъчно отъ адвокатъ следъ подписа на ищеца.

Това правило не е задължително за ония ищци, които иматъ юридическо образование“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. Цѣфанъ Стоянчевъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Съ този чл. 88 се прави едно нововъведение, г. г. народни представители, въ смисълъ, че всичкитѣ искови молби, подадени до окръжния съдъ, трѣбва да бждатъ приподписани отъ адвокатъ, като се прави изключение само за исковитѣ молби на ония български граждани, които иматъ юридическо образование. Или признаваме, че има български граждани, които умѣятъ да ръководятъ дѣлата си, дори и предъ сѣдилищата, и могатъ сами да си пишатъ исковитѣ молби, или пъкъ не признаваме. Качеството че едно лице има юридическо образование, не е достатъчно, че това лице ще умѣе да си направи искова си молба. Единъ юристъ, току-що свършилъ Университета, по никой начинъ не може да направи една искова молба.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Като съзнава това, ще отиде при адвокатъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Въ таквъ случай защо не оставите туй положение и за другитѣ български граждани? Още повече, че по закона за съдебнитѣ мѣста и лица исковитѣ молби трѣбва да бждатъ приподписани и отъ адвокатъ. Мене ми се струва, че по този начинъ се оградятъ напълно само юриститѣ. Намирамъ, че последната алинея трѣбва да се махне.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. г. народни представители! Това нововъведение се наложихо съ огледъ на системата, която се възприе въ законопроекта. Сега центърътъ на тежестта се прехвърля върху предварителната размѣна на книгата. Тѣзи книга сѣ отъ голѣма важностъ за изхода на процеса, тъй че ако тѣ не бждатъ изготвени отъ вещь лице, страната рискува да загуби процеса. Затуй въ интереса на страната е тия книга да бждатъ съставени отъ адвокатъ.

Смѣшно е да не позволимъ на единъ юристъ, който не адвокатствува, но който смѣта, че има достатъчно познания по всичкитѣ въпроси отъ процесуаленъ и материаленъ характеръ, самъ да изготви исковата си молба. Ако ли пъкъ той съзнава, че нѣма нуждитѣ познания, ще се

обърне към адвоката. Последната алинея е целесъобразна и разумна. От нея ще се възползват само онѝзи юристи, които не упражняват адвокатската професия, но които се считат достатъчно силни въ материята, съ която ще боравят.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Азъ считамъ, че има и други български граждани, които могат да си направятъ сами искова молба.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Но нѣматъ нуждитъ познания.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Да остане само втората алинея, че исквата молба се подписва отъ адвоката, а третата алинея да се изхвърли.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Погрѣшно е туй схващане.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. Величко Кознички.

В. Кознички (нац. л): Г. г. народни представители! Нововъведението, което се прави въ проекта, щото исковитъ молби да бждатъ приподписани отъ адвоката, заслужава нашето одобрение, защото по такъвъ начинъ нѣма да има хора да се занимаватъ съ работи, които не сж за тѣхъ. Много наивни хора, подвеждани отъ тогава и оногава, завеждатъ дѣла, които пропадатъ. Ако тия дѣла се дадатъ въ рѣцетъ на вещи хора, въ случая на адвокати, тия адвокати предварително добре ще обмислятъ и тогава ще рѣшатъ дали да ги завеждатъ. Тая реформа, г. г. народни представители, е повече необходима за проститѣ хора, . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Разбира се.

В. Кознички (нац. л): . . . защото тия прости хора се лъжатъ най-много. Когато простиятъ човѣкъ ще отиде до услугата на адвокатъ, предполага се, че последниятъ, преди да даде своя подписъ върху исквата молба, ще проучи каузата му много добре и основно.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Ц. Стоянчевъ (з. в): (Възражава нѣщо)

В. Кознички (нац. л): Не ми давате да говоря. Адвокатътъ ще изучи основно всичко и тогава ще подпише. Неговиятъ подписъ ще бжде достатъчна гаранция. Ако дѣлото се изгуби, адвокатътъ отговаря морално, да не кажа нѣщо повече, предъ своя клиентъ, че не е изучилъ дѣлото, че е вълѣкълъ клиента си въ разходи, които не е трѣбвало да станатъ, и т. н. При това нововъведение, предположението е, че искветъ ще се представятъ само тогава, когато компетентното лице, адвокатътъ, основно проучи каузата на клиента и я намѣри за права. Ето защо това нововъведение е много навремено и трѣбва да се приеме.

Колкото се касае, г. г. народни представители, до изключението, което се прави за юриститъ — тѣхнитъ молби до сѣдилищата да не се подписватъ отъ адвокатъ — то ще си остане само написано на книга за морално удовлетворение на г. г. юриститъ, защото въ сѣщностъ тия господа нѣма да си взематъ дипломата заедно съ исквата молба и да я носятъ въ сѣда, за да види сѣщиятъ, че сж свършили еднѣй си университетъ по правото. Това е едно морално удовлетворение за тѣхъ, че сж способни да направятъ своята искова молба. Въ действителностъ много малко ще бждатъ изключенията, когато тѣ сами ще завеждатъ дѣлата си. Обикновено тѣ пакъ ще отидатъ да се консултиратъ съ адвокатъ. Азъ мисля, че това възражение, което се правѣше отъ тукъ (Сочи земледѣлцитъ), противъ това изключение, е неоснователно, и членътъ трѣбва да се гласува така, както е предложенъ. Сѣщото това нововъведение бѣше възприето и за молбитъ, които се даватъ въ Административния сѣдъ, и рѣдко ставаха грѣшки, молбитъ си отиваха редовно, но впоследствие се отмѣни, и сега я четете въ „Държавенъ вестникъ“, за да видите, какъ молбитъ на този и онзи се оставятъ безъ разглеждане, защото прости и неграмотни хора сж ги писали и защото хората не сж се отнесли до компетентнитъ лица. Тази добра реформа — да се подписватъ молбитъ до Административния сѣдъ отъ адвокатъ, която г. министъръ Абрашевъ навремето бѣше възприелъ — се отмѣни отъ г. г. замедѣлцитъ, които навремето много гонѣха адвокатитъ и се боеха отъ тѣхъ. Съ отмѣната на тази реформа тѣ нанесоха голѣми вреди и пакости на народа. Азъ апелирамъ къмъ г. министра на правосѣдието да възстанови старото положение по отношение молбитъ до Административния сѣдъ — и тѣ да бждатъ подписвани отъ адвокатъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 90, който става чл. 88, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 91 става чл. 89. Приетъ безъ измѣнение“
Чл. 89 (194). Молбитъ трѣбва да бждатъ написани на български езикъ; подписътъ върху тѣхъ може да бжде написанъ и на чуждъ езикъ“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 91, който става чл. 89, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 92 става чл. 90. (Приетъ безъ измѣнение)
Чл. 90 (195). Исковата молба може да бжде подадена въ сѣда лично отъ ищеца или отъ негово дозѣрено лице, или пъкъ може да бжде пратена въ сѣда по пощата“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 92, който става чл. 90, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 93 става чл. 91. (Приетъ безъ измѣнение)
Чл. 91 (196). При исквата молба се представятъ:
1) пълномощието, когато молбата се подава отъ повѣренникъ;
2) сѣдебнитъ разноси, и
3) преписи отъ исквата молба и приложенията къмъ нея, споредъ числото на ответниците“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 93, който става чл. 91, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 92. Когато съ исквата молба или отсетне се представятъ документи, пазятъ се следнитъ правила:

- 1) документитъ се представятъ въ оригиналъ, преписъ или извлѣчение;
- 2) вмѣсто обширни документи, като, напр., смѣтководни книги, регистри и др. такива, позволено е да се представятъ извлѣчения само отъ онѝзи мѣста, върху които се основава правото на ищеца;
- 3) страната, която нѣма възможностъ, поради нѣкои препятствия, да представи нито първообразнитъ документи, на които тя се основава въ молбата си, нито преписи отъ тѣхъ, длѣжна е да изложи въ молбата си тѣхната смѣцностъ и да обясни препятствията, поради които документитъ не сж могли да бждатъ представени;
- 4) писанитъ на чуждъ езикъ документи се придружаватъ отъ преводи, завѣрени по установения редъ или отъ страна, която ги представлява.

Страна, която е представила по дѣлото преписъ отъ документъ, длѣжна е при гледане на дѣлото да има винаги при себе си неговия оригиналъ, иначе се счита, че документътъ не е представенъ.

Когато въ исквата молба или отсетне се посочатъ свидетели, тѣ трѣбва да бждатъ означени по начинъ, установенъ въ чл. 173.“

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Величко Кознички.

В. Кознички (нац. л) Г. г. народни представители! Въ този членъ комисията е направила една корекция на първоначалния текстъ, но ми се струва, че е сгрѣшила. Позволява се документитъ да се представятъ въ изѣдени преписи, но задѣлжаватъ се странитъ винаги да иматъ при себе си самия оригиналъ. Щомъ оригиналтъ се поиска и страната-го нѣма, счита се, че документътъ не е представенъ. Това е много опасно, то не трѣбва да се допуска. И ще ви кажа защо. Искате отъ учреждениято Х преписъ отъ единъ документъ, който се намира въ сѣщото. Вие представяте преписа отъ документа. Какъ ще искате отъ учреждениято самия оригиналъ, за да го държите въ рѣцетъ си? Това е невъзможно. Когато се говори за документи, разбира се за решения и протоколи по разни дѣла и т. н. Вземате преписъ отъ едно решение по едно дѣло, отъ присѣдата, и го представяте. На васъ, обаче, се казва, че трѣбва да държите оригинала въ рѣцетъ си. Какъ ще държите оригинала въ рѣцетъ си?

Но не е само тази опасностъ. Може да се случи да нѣмате оригинала на единъ документъ въ рѣцетъ си; имате

го въ дома си и по една случайност сте го забравили, или пък адвокатът ви го е забравил случайно въ писалището си. Стават такива грешки. Шомъ го нѣмате, другата страна ще ви държи въ едно особено отскително положение — въ всѣки моментъ може да ви каже: дайте оригинала на документа. Това е опасно за странитѣ и често пъти права кауза може да пропадне поради тази нищожна формалност.

Ето защо, г. г. народни представители, много правилна бѣше редакцията, която първоначално бѣше дадена отъ г. министра на правосъдието: „Страната, която е представила по дѣлото прѣписъ отъ документа, длъжна е при гледане дѣлото да има винаги при себе си неговия оригинал“. Но комисията сега прибавя: „... иначе се счита, че документътъ не е представенъ“. Азъ моля тази добавка „иначе се счита, че документътъ не е представенъ“ да се изхвърли, защото въ всѣки моментъ една страна може да иска отъ другата оригиналния документъ, а последната може да го нѣма при себе си.

Н. Пждаревъ (д. сг): Дадено е право на съда да прецени, защо не го е представила.

Р. Василевъ (д. сг): Може да сѣ заведени 10 дѣла:

В. Кознички (нац. л): И това може. — За да не ставатъ тѣзи нѣща, азъ моля г. докладчика, както и г. министра, а също и васъ, г. г. народни представители, да се съгласите — и правя предложение — думитѣ „иначе се счита, че документътъ не е представенъ“ да се изхвърлятъ и да си остане първоначалниятъ текстъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цвѣтанъ Пупешковъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Г. г. народни представители! Тая наредба се създава за удобство на самитѣ страни. Вие знаете колко сѣдилища изгорѣха, а сѣ тѣхъ и оригиналнитѣ документи на странитѣ, които сетне се мѣчатъ да ги възстановятъ, когато се възобновятъ дѣлата имъ. Тѣмко заради това е предвидено, щото страната, която цени документитѣ си и се опасява, че може да бѣдатъ унищожени отъ нѣкое събитие случайно, независимо отъ волята, да може да си запази оригиналния документъ и да представи въ съда прѣписъ. Санкциитѣ, отъ които г. Кознички се опасява, не се отнасятъ до завѣренъ официално прѣписъ, а само до засвидетелствуванъ само отъ страната и прѣстъ по доверіе на противната страна, доколкото той не е оспоренъ. Това е за улеснение: когато искашъ да запазишъ оригиналния документъ у себе си — въ собствената си каса или въ касетъ на нѣкоя банка — да можешъ да представишъ къмъ дѣлото единъ частно завѣренъ отъ самата страна прѣписъ отъ документа. Когато, обаче, се касае за случаи, които г. Кознички визира, ще има завѣренъ, засвидетелствуванъ по официаленъ редъ прѣписъ. Обаче може да се случи да се повдигне въпросъ за оспорването на документа, тогава страната ще бѣде задължена отъ съда да представи документа — нѣщо предвидено въ производството по оспорването; само въ този случай страната ще бѣде задължена, къмъ завѣрения прѣписъ, поради особенитѣ условия, да представи и самия оригиналъ. Въ всички други случаи, обаче, се прави улеснение на страната да може, доколкото противната страна ѝ върза, да представи частно завѣренъ прѣписъ, който да остане къмъ дѣлото за сведение. Но тя е длъжна да държи въ папката си самия оригиналъ, та да може да го представи, когато бѣде поисканъ, напр., при самото разглеждане на дѣлото, когато бѣде повдигнатъ въпросъ предъ съда отъ противника, дали прѣписитѣ могатъ да бѣдатъ признаги, или когато при разглеждането на дѣлото ще трѣбна и съдѣтъ да има едно лично впечатление отъ оригиналния документъ. Тогавъ страната ще трѣбва да понесе предвидената тежестъ; и тази тежестъ нѣма да бѣде ефикасна, ако нѣма една санкция. На страната се върва, тя се улеснява, тя е гарантирана въ запазване на своя документъ, но пъкъ едновременно трѣбва да се защитятъ интереситѣ на правосъдието и интереситѣ на противната страна, която да може да види документа, за да не може противникътъ въ всѣко време да иска отлагането на дѣлото, до ато страната страна представи оригиналния документъ, което ще създаде забавяне и разтакане на процеса.

Тѣй щото, като не е казано „завѣренъ прѣписъ“, разбира се, че прѣписътъ не е завѣренъ официално. Казва се: „Документитѣ се представятъ въ оригиналъ, прѣписъ или извлѣчение“. Къмъ оригинала се приравняватъ завѣренитѣ прѣписи. Могло би да се каже така: „Документитѣ се прѣд-

ставятъ въ оригиналъ, въ завѣренъ отъ странитѣ прѣписъ или въ извлѣчение“. Всички тѣзи евентуалности сѣ дадени като факултативно право, като улеснение за страната и главно сѣ огледъ на не голѣмата сигурностъ на нашитѣ съдебни архиви, където станаха много поразии. Това е смисълътъ на нововведението. Би могло да се уяжи, за да се разбере, че се касае за незавѣренъ официално прѣписъ.

В. Кознички (нац. л): Кажете това изрично въ текста.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Незавѣренъ официално прѣписъ — тоа се разбира.

Н. Андреевъ (р): Всичкитѣ ще бѣдатъ завѣрени или незавѣрени.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Теодоси Кънчевъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Искамъ да изтъкна тукъ, че при този текстъ на чл. 92 не се прави разлика между официално завѣренитѣ прѣписи и прѣписитѣ, които страната има право сама да завѣри и оригиналтѣ на които може да държи въ себе си. Ако не се прокара ясно разликата между официално завѣренитѣ прѣписи и прѣписитѣ, които страната или довъреникътъ може да завѣри самъ, като пази оригиналтѣ въ себе си, ще имаме една отъ най-нѣщастнитѣ редакции, които сме давали досега. Ето защо непременно тукъ трѣбва да се прокара ясно разликата между официално завѣрени прѣписи и прѣписитѣ отъ документи, за които се говори въ предпоследната алинея на чл. 92, оригиналитѣ отъ които страната трѣбва да има винаги при себе си при гледане на дѣлото. Но понеже страната може да представи оригинала, отъ който тя дава прѣписъ и по други дѣла, защото може да има нѣколко дѣла — единъ документъ може да даде юридическо основание за завеждане на различни дѣла — и страната нѣма възможностъ да го представи по всички дѣла, азъ сѣбтамъ, че редакцията на предпоследната алинея на чл. 92 трѣбва да се измѣни така: „Страната, която е представила по дѣлото завѣренъ отъ нея прѣписъ отъ документа, длъжна е при поискване отъ противната страна да го представи въ оригиналъ или завѣренъ прѣписъ въ дадения ѝ отъ съда срокъ“. Така трѣбва да се редактира тази алинея, защото, казахъ ви, единъ и сѣщъ документъ може да урежда интереситѣ на нѣколко сънаследници, напр., на нѣколко заинтересовани лица въобще, и да бѣде приложенъ само къмъ едно отъ дѣлата. Считамъ, че ако остане текстътъ по проекта, странитѣ ще бѣдатъ изложени винаги на едни голѣми процесуални изненади, които изненади могатъ да иматъ за сигуренъ резултатъ чисто и просто изгубване на дѣлото, защото може да се сѣмтне, че странитѣ не сѣ подкрепили своя искъ съ единъ документъ, установяващъ тѣхнитѣ интереси.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Въ първия пунктъ вмѣсто „прѣписъ“ ще кажемъ „незавѣренъ официално прѣписъ“.

Т. Кънчевъ (д. сг): Въ „оригиналъ или незавѣренъ официално прѣписъ“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. г. народни представители! Въпроситѣ трѣбва да се раздѣлятъ. Трѣбва да се разбере, какво е искала да каже комисията, когато е дала тази редакция на първия пунктъ на чл. 92 и какво е разбирала тя, когато е редактирала така предпоследната алинея на сѣщия членъ. Подъ думата „прѣписъ“, употребена въ п. 1 на чл. 92, се разбира прѣписъ, завѣренъ отъ самата страна — значи, не официално завѣренъ прѣписъ. Отъ оригинала, който страната има въ себе си, но по известни съображения предпочита да не го представя къмъ дѣлото, тя може да представи само завѣренъ отъ нея прѣписъ.

Вие знаете, може би, че едно сѣдилище у насъ, Боровградското, бѣ запалено, за да се унищожатъ единъ документъ, приложенъ къмъ едно дѣло, което въ момента на пожара се намирало въ сѣдилището.

За да се избѣгнатъ тия случаи, допуска се, щото страната, която има въ себе си единъ документъ, да не го представя къмъ дѣлото, а да представя завѣренъ отъ нея прѣписъ отъ него. Така че само въ тоя случай ще има приложенъ предпоследната алинея на чл. 92.

Що се отнася до случитѣ, за които говори г. Теодоси Кънчевъ, тѣ сж предвидени въ п. 3 на сжщия членъ (Чете): „Страната, която нѣма възможност, поради нѣкои препятствия, да представи нито първообразнитѣ документи, на които тя се основава въ молбата си, нито преписи отъ тѣхъ“ — разбира се официално завѣрени преписи — ...

Т. Кънчевъ (д. сг): То е другъ случай.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: ... „длъжна е да изложи въ молбата си тѣхната сжщност и да обясни препятствията, поради които документитѣ не сж могли да бждатъ представени“.

Тѣй че правата на страната сж защитени въ случая, но тя е длъжна да посочи, че документътъ, на който основава молбата си, се намира еди-къде-си и затуй не може да го представи.

Ето защо азъ считамъ, че редакцията, която предлага г. Теодоси Кънчевъ на предпоследната алинея, е излишна при сжществуването на п. 3 отъ чл. 92. Трѣбва само да се поясни, че въ п. 3 се касае за преписи, официално завѣрени, и че точка първа на алинея първа на чл. 92 има приложение само въ ония случаи, когато посочениятъ документъ е въ джоба на страната, но тя е представила завѣренъ отъ нея преписъ отъ него. Само въ този случай тя е длъжна да има оригинала винаги при себе си. И ако въ този случай не предвидимъ санкции за ония, които нѣматъ въ себе си посочения документъ, тогава ще дадемъ възможностъ за шикани и за отлагане на дѣлата.

Р. Василевъ (д. сг): Г. министре! Нека се поясни тая алинея, защото иначе може да се създадатъ много неудобства, много неприятности. Ако, вмѣсто да приемемъ тая алинея така, както я предлага председателятъ на парламентарната комисия — да се представятъ незавѣрени преписи първоначално, а въ последствие, ако се изискатъ оригиналнитѣ документи, непременно да бждатъ представени оригиналнитѣ документи — решимъ да се поставятъ думитѣ: „или официално завѣренъ преписъ“, ще да се избѣгнатъ всички погрѣшни тълкувания при прилагането на закона, които ще създадатъ дѣйствително голѣми неприятности.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ мисля, че това може да се каже.

Р. Василевъ (д. сг): Нека въ алинея втора се каже: (Чете) „Страната, която е представила по дѣлото незавѣренъ официално преписъ отъ документъ, длъжна е при гледане на дѣлото да има винаги при себе си неговия оригиналъ или официално завѣренъ преписъ отъ него“ и т. н.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Добре. Тогава предложението на г. Кънчева става излишно.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): Мнзието на комисията е сжщото, което изказа г. председателятъ на парламентарната комисия.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Постѣпило е предложение на народния представителъ г. Теодоси Кънчевъ, предпоследната алинея на чл. 92 да се измѣни така: „Страната, която е представила по дѣлото завѣренъ отъ нея преписъ отъ документъ, длъжна е при поискване отъ противната страна да го представи въ оригиналъ или завѣренъ преписъ“ ...

Т. Кънчевъ (д. сг): Официално завѣренъ!

Председателствуващъ В. Димчевъ: ... „въ дадения й отъ сжда срокъ“.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г-да! Създаваме врата за отлагане дѣлата.

Съ предложението на г. Кънчева се разрушава цѣлата система. Азъ съмъ съгласенъ да се приеме предложението на г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): Безъ срокъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да.

Т. Кънчевъ (д. сг): Съгласенъ съмъ да се махне срокътъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Редакцията, която предлагатъ г. Ради Василевъ и г. Цвѣтанъ Пупешковъ, е достатъчна, за да гарантира ясността на предпоследната алинея.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. Кънчевъ! Коригирате ли предложението си?

Т. Кънчевъ (д. сг): Съгласенъ съмъ да се махне срокътъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: За да постигнемъ целта, която гонимъ, моля да се каже така: (Чете) „Страната, която е представила по дѣлото завѣренъ отъ нея преписъ отъ документъ, длъжна е...“ и т. н. Явно е, че се касае само за тоя случай.

В. Кознички (нац. л): Поправете тогава редакцията — „Завѣренъ отъ нея преписъ“.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): Предложението на г. министра и на комисията е следното. (Чете) „Страната, която е представила по дѣлото преписъ отъ документъ, не завѣренъ официално, длъжна е“ ... и пр.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: То се разбира.

В. Кознички (нац. л): Г. министърътъ каза по-право: „завѣренъ отъ нея преписъ“.

В. Даскаловъ (д. сг): Незавѣренъ официално.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Добре, ако искате да сложимъ думитѣ „незавѣренъ официално“.

В. Даскаловъ (д. сг): Да се каже: „Страната, която е представила по дѣлото преписъ отъ документъ, незавѣренъ официално“.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Значи, следъ думитѣ „Страната, която е представила по дѣлото преписъ“ ще следватъ думитѣ: „незавѣренъ официално“.

Т. Кънчевъ (д. сг): По-право, по-логично и по-ясно е да се каже: „завѣренъ отъ страната преписъ“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Както предлага г. Ради Василевъ да се каже „завѣренъ отъ нея преписъ“ е по-удачно, първо, защото е по-правилень изразътъ, и второ, защото ако се употреби изразътъ „незавѣренъ официално“ ще излѣзе, че трѣбва да има непременно и официална завѣрка отъ нотариуса. Може да има преписъ или извлѣчение отъ нѣкое дѣло, завѣрено отъ мировия сжда, или отъ окръжния сжда, или отъ апелативния сжда, или отъ общинско управление, и тогава тая завѣрка нѣма да се счита за официална. Затова моля да остане както каза г. Ради Василевъ: „преписъ, завѣренъ отъ нея“.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: И това може.

Н. Андреевъ (р): Азъ моля г. Теодоси Кънчевъ да оттегли предложението си.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Той е съгласенъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Азъ се съгласихъ да се махне срокътъ.

Н. Андреевъ (р): Оставете срока, но изразътъ „официално завѣренъ преписъ“ е опасенъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Предложението на г. Ради Василевъ е: „въ предпоследната алинея на чл. 92 следъ думата „дѣлото“ да се прибавятъ думитѣ „завѣренъ отъ нея преписъ“, а следъ думата „оригиналъ“ да се прибавятъ думитѣ „или официално завѣренъ преписъ отъ него;“ ...

В. Кознички (нац. л): Така.

Председателствуващъ В. Димчевъ: ... и въ първия пунктъ следъ думата „оригиналъ“ да се прибавятъ думитѣ „или официално незавѣренъ преписъ“.

Т. Кънчевъ (д. сг): Приемамъ предложението на г. Ради Василевъ и се присъединявамъ къмъ него.

В. Кознички (нац. л): И г. министърътъ го приема

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да.

Председателстващ В. Димчев: Така щото остава само предложението на г. Ради Василевъ.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Значи, въ пунктъ първи следъ думата „оригинал“ ще прибавимъ думитъ „официално незавърненъ преписъ“.

В. Даскаловъ (д. сг): „Завърненъ отъ нея преписъ“.

Р. Василевъ (д. сг): Пунктъ първи на текста не измѣняваме

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Но Вие имате такова предложение.

Р. Василевъ (д. сг): То се касае за предпоследната алинея.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Тогава да се разберемъ. Азъ приемамъ предложението на Ради Василева относно предпоследната алинея.

Председателстващ В. Димчевъ: Малко спокойствие, г-да, за да се разберемъ добре.

Които отъ г. г. народнитъ представители приематъ предложението на г. Ради Василева относно предпоследната алинея на чл. 92, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ чл. 92, съ приетата прибавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 95 става чл. 93. (Приетъ безъ измѣнение)

Чл. 93 (198). Всички разпоредения по постѣпилитъ въ съда искови молби се правятъ отъ председателя на съда или отъ назначения отъ него членъ“.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 95, който става чл. 93, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 96 става чл. 94. (Приетъ безъ измѣнение)

Чл. 94 (199). Исковата молба се поврща:

1) когато въ нея не е означено поименно отъ кого и противъ кого се предявява искътъ;

2) когато е подадена не отъ самия ищецъ, а отъ друго лице, въ качество на неговъ представителъ, безъ да представя при молбата надлежното пълномощно;

3) когато отъ нея не се вижда какво иска ищецътъ;

4) когато въ нея не е посочена цената на иска, който подлежи на оценка;

5) когато не е написана на български езикъ или не е подписана“.

Председателстващ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Миновъ.

П. Миновъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ мисля, че гражданската процедура трѣбва да бѣде извънредно много опростотворена, ясна, категорична, да може всѣки, който я чете, да я разбира. Независимо отъ това, че адвокатитъ ще я тълкуватъ въ сѣдилищата, туй условие пакъ е необходимо, за да може тази процедура да има пълненъ успѣхъ въ сѣдилищата и да нѣма скритости.

Г. г. народни представители! Въ чл. 82, който приехме по-рано, се предвижда какво трѣбва да съдържа една искова молба, и, ако сега въ този членъ, който предстои да приемемъ, изпуснемъ да предвидимъ работи, за които се говори въ специални закони, много често въ сѣдилищата ще се губятъ процеси, и то за крупни интереси. Азъ изтъкнахъ този фактъ още при разискванията по първото четене на настоящия законопроектъ, и сега, струва ми се, ще бѣде право — апелирамъ предъ васъ — да приемете единъ новъ, последенъ, пунктъ къмъ чл. 94, който ни занимава въ този моментъ. Този новъ пунктъ е необходимъ за уяснение на точкитъ, които трѣбва да съдържа една искова молба, и ако тя не ги съдържа, да може навреме да се поправи тоя дефектъ.

Р. Василевъ (д. сг): Въ такъвъ случай ще трѣбва да се остави молбата безъ движение.

П. Миновъ (з. в): Азъ ще направя предложението си и Вие ще видите, че то е възприемливо.

Р. Василевъ (д. сг): При следващия членъ.

П. Миновъ (з. в): По-право — при този. Азъ не ще говоря сега върху чл. 82 — само го споменахъ.

Единъ младъ юристъ, адвокатъ, пълненъ съ познания, безъ, обаче, достатѣчна опитностъ, ако чете нашата процедура, тъй както е предложена, ще извърши голѣми грѣшки, грѣшки отъ важно значение за странитъ. За да не изправяме предъ отчаяние този младъ юристъ, младъ адвокатъ, който начева — пакъ и единъ опитенъ адвокатъ може да сгрѣши, зашото въ процедурата ни това не е ясно — азъ моля да приемете единъ новъ п. 6 къмъ чл. 94.

Вамъ е известно, че, струва ми се, по чл. 64 отъ закона за градскитъ общини и по чл. 50 отъ закона за селскитъ общини, необходимо е да се направи предупреждение, когато се касае въпросътъ да се заведе дѣло срещу община. Знамъ, че Касационниятъ съдъ напоследъкъ има практика, споредъ която не прекратява такива дѣла, ако и да липсва предупреждение. Но има и друго нѣщо: всички сѣдебни и дѣловодни разноси се губятъ за ищеца, щомъ предупреждение липсва. За да бѣдемъ наясно, за да бѣде текстътъ по-пълненъ и прецизенъ, азъ предлагамъ да се прибави къмъ този чл. 94 следниятъ новъ п. 6: (Чете) „Когато искътъ се води срещу община, ако липсватъ доказателства, че последната е предупредена“. Ще може въ такъвъ случай да се поправятъ дефектитъ, пропуснати въ исковата молба.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Значи, какво искате тогава да стане?

П. Миновъ (з. в): Исковата молба се поврща — нали така?

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Така.

П. Миновъ (з. в): Тогава да прибавимъ новъ п. 6: (Чете) „Когато искътъ се води срещу община, ако липсватъ доказателства, че последната е предупредена“. Ще дадемъ възможностъ на страната да не губи процеса, въ който има голѣмъ интересъ, но да може тя да поправи грѣшката, допустната по незнание или по пропускъ на адвоката.

Председателстващ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Алекси Поповъ.

А. Поповъ (д. сг): Г. г. народни представители! Предложението на г. Миновъ, тъй както се прави днесъ, не ще може да се приеме затуй, защото, преди всичко, то е тѣсно свързано съ чл. 82, който вече е приетъ, и следователно, ако трѣбва да се направи корекция на чл. 82, тя не може да се направи днесъ, следъ като този членъ е миналъ на второ четене, а трѣбва да се направи при третото четене. Чл. 9 е свързанъ съ чл. 82. Сетне, по същество, тия нѣща, които казва г. Миновъ и поради които една искова молба може да бѣде оставена безъ послѣствие или единъ искъ може да пропадне, не могатъ да се предвиждатъ казуистично въ закона за гражданското съдопроизводство. Дефектитъ, за които говори чл. 94, сѣ абсолютнитъ дефекти въ една искова молба, а случаетъ, за които говори г. Миновъ, сѣ опущения, които действително могатъ да иматъ известни послѣствия, както редицата други опущения, които при завеждането на единъ искъ могатъ да се констатира, за да се яви искътъ дефектно заведенъ или необоснованъ по право и по форма, и да бѣде отхвърленъ. Тамъ вече зависи отъ адвоката, отъ неговата опитностъ, отъ неговитъ способности, да може да заведе правилно и да обоснове добре своя искъ.

По тия съображения мисля, че предложението на г. Миновъ днесъ не трѣбва да се взима подъ внимание.

П. Миновъ (з. в): Това не е реквизитъ на исковата молба, защото това е удостоверението, което ще представитъ отъ надлежната община, че си я предупредилъ. Това е въ реда на доказателствата; това е едно доказателство, което ще представи страната.

В. Даскаловъ (д. сг): Доказателства може да се представятъ много.

Председателстващ В. Димчевъ: Г. Алекси Поповъ казва, че тукъ се говори за родови недостатѣци, а не за видови.

Има думата народниятъ представителъ г. Величко Кознички.

В. Кознички (нац. л): Г. г. народни представители! Безъ

да влизамъ въ подробности, сподѣлямъ напълно гледището на г. Алекси Поповъ по въпроса, който се повдига. Но азъ ще кажа нѣколко думи върху друго едно обстоятелство, което заслужава вниманието ви. Въ точка 3 на чл. 94 се казва: „Исковата молба се повръща, когато отъ нея не се вижда какво иска ищецътъ“. Преди малко ние казахме, че исковитѣ молби ще се приподписватъ отъ адвокатъ. Кой ще бѣде тоя адвокатъ въ България, който ще бѣде толкова неграмотенъ, . . .

С. Савовъ (д. сг): Има, има такива!

В. Кознички (нац. л): . . . който нѣма да знае за какво завежда една искова молба? Ние даваме една много лоша атестация на адвокатитѣ. Преди малко ги наричахме вещи лица, опитни хора, оставихме на тѣхъ да приподписватъ исковитѣ молби, а сега казваме, че тия лица не знаятъ да напишатъ една искова молба! Азъ смѣтамъ, че, по съществото на работата, този пунктъ е излишенъ.

В. Даскаловъ (д. сг): Ставатъ опущения. Напр., има случаи, когато се грѣши при преписването отъ черновката въ оригинала.

В. Кознички (нац. л): Това не значи незнание, а нехайство. Въ всѣки случай, ние даваме една лоша атестация на адвоката.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има предложение отъ г. Петъръ Миновъ въ смисълъ: къмъ чл. 94 да се прибави новъ пунктъ 6 съ следното съдържание: „Когато искътъ се води срещу община, ако липсва доказателство, че последната е предупредена“.

Който приема въ това предложение моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Който приема чл. 96, който става чл. 94, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

Чл. 97 става чл. 95. (Приетъ безъ измѣнение)

Чл. 95 (200). Въ всички посочени въ предходния членъ случаи молбата, заедно съ представенитѣ при нея приложения, се повръща на ищеца съ съобщение, въ което му се обяснява причината за нейното повръщане. На присъстващия ищецъ молбата се повръща нему лично, а на отсъстващия молбата се изпраща чрезъ разсилния или по пощата, ако има посоченъ адресъ. Въ противенъ случай, съобщението се заляпя на опредѣленото за тая цель мѣсто въ сѣда.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приема чл. 97, който става чл. 95, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

Чл. 96. Исковата молба се оставя безъ движение:

- 1) когато мѣстожителството на ответника е посочено неясно или пъкъ никакъ не е посочено безъ да е обяснено, че то е неизвестно на ищеца;
- 2) когато молбата, преписитѣ отъ нея или преписитѣ отъ приложенитѣ къмъ нея документи не сѫ облепени съ надлежитѣ гербови марки;
- 3) когато при молбата не се намиратъ упоменатитѣ въ нея приложения;
- 4) когато не сѫ приложени нужното число преписи, които трѣбва да се връчатъ на противната страна;
- 5) когато не сѫ приложени или сѫ приложени не напълно съдебнитѣ разписки;
- 6) когато не е посочено лице, живѣещо въ седалището на сѣда, на което да се връчатъ призовкитѣ и съобщенията;
- 7) когато не е приподписана отъ адвокатъ;
- 8) когато не е означено мѣстожителството на ищеца.

Комисията изхвърли само пунктъ 7 отъ първоначалния текстъ на този членъ, а именно: „въ случаитѣ, предвидени въ чл. 4 на закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ“, . . .

Р. Василевъ (д. сг): За вписване на молбата.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): . . . защото смѣтна, че това е едно чисто частно разпореджане въ интереса на трети лица, и, следователно, лицето, което се интересува да запази своитѣ интереси, би следвало само да изпълни предписанията на закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ — . . .

Р. Василевъ (д. сг): Да впише молбата си.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): . . . да впише молбата си.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Юсифъ Марулевъ.

И. Марулевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ чл. 98 отъ проекта, сега чл. 96, кждето се изброяватъ случаитѣ, когато исковата молба се оставя безъ движение, въ п. 3 се казва: „когато при молбата не се намиратъ упоменатитѣ въ нея приложения“. Въ чл. 96 отъ проекта, сега чл. 94, въ п. 2 пъкъ се говори, че исковата молба се повръща, „когато е подадена не отъ самия ищецъ, а отъ друго лице, въ качеството на неговъ представителъ, безъ да представя къмъ молбата надлежното пълномощно“. Фактически исковата молба е завелена отъ адвоката, който е билъ пълномощникъ на ищеца преди завеждането на дѣлото, преди предявяването на исковата молба, обаче по една погрѣшка е пропуснато да се приложи пълномощното къмъ исковата молба. Като се съпоставятъ тѣзи два члена въ тѣзи два пункта, явява се едно малко противоречие. Въ чл. 96, п. 3 се говори, че когато при молбата не се намиратъ упоменатитѣ въ нея приложения когато не е приложено пълномощното, макаръ адвокатътъ действително да е билъ пълномощникъ, тя се оставя безъ движение, а въ чл. 94, п. 2 се казва, че въ такъвъ случай исковата молба се повръща, и би трѣбвало да се смѣтне, че нѣма предявенъ искъ.

При това положение азъ смѣтамъ, че г. докладчикътъ би трѣбвало, най-малко, да направи едно уяснение, какъ се разбира, макаръ че се прие вече чл. 94. Ако не бѣхъ пропусналъ, шѣхъ да искамъ да се зачеркне п. 2 отъ чл. 94.

В. Кознички (нац. л): На трето четене.

И. Марулевъ (д. сг): Има едно противоречие. Практиката на сѣдилищата е: щомъ не сте представили пълномощно, щомъ не сте представили решение на общинския съветъ, макаръ въ сѣщностъ да сте го имали, сѣдѣтъ чисто и просто ви връща книгата, като смѣта че нѣма предявенъ искъ. Другъ е въпросътъ, ако кметътъ или адвокатътъ действително не бѣше пълномощникъ. Но има случаи, когато има пълномощно, но не е представено, и сѣдѣтъ смѣта, че нѣма предявенъ искъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. докладчикътъ

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): Чл. 94, който се прие, визира случая, когато исковата молба се завежда не отъ лицето, което търси непосредствено правото, а чрезъ неговъ пълномощникъ. И много естествено е, когато единъ пълномощникъ не представи надлежното пълномощно отъ страната, следва да се чете — така, както мисли и комисията — че това лице не представя искова молба отъ лицето, което има право да я предяви. Въ такъвъ случай молбата се повръща, защото това лице завежда искова молба, безъ да е имало право да я заведе.

И. Марулевъ (д. сг): А има пълномощно.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): Нѣма го; нѣма пълномощно, съ което може да удостовери, че има това право. Такова пълномощно липсва, и въ такъвъ случай исковата молба се повръща.

Т. Кънчевъ (д. сг): А въ сѣщностъ той го има

Р. Василевъ (д. сг): На трето четене ще се прегледа.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): Откъде може да се разбере, че има пълномощно, ако не го е представилъ? Докато не представи това лице пълномощно, то нѣма право да заведе исковата молба.

И. Марулевъ (д. сг): Често пѣти сроковетъ въ процеса сѫ фатални

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. председателю! Дайте ми думата, за да дамъ нѣкои пояснения.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на правосѣдието.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. министре! Нека съ две думи само да илюстрирамъ мисълта на г. Марулева.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Добре, съгласенъ съмъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Въпросът, който постави г. Марулевъ, се поставя много правилно.

Р. Василевъ (д. сг): Но този членъ мина. На трето четене ще се поправи.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да, именно. И азъ това щѣхъ да кажа, че на трето четене ще се направи нужната поправка. Въпросътъ се заключава въ това: дали непредставянето на пълномощното трѣбва да води къмъ повръщане на молбата и, следователно, да остане т. 2 на чл. 94, който приехме, или непредставянето на пълномощното да има за резултатъ само оставянето на молбата безъ движение, и тогава ще трѣбва да предвидимъ новъ пунктъ въ чл. 96.

В. Даскаловъ (д. сг): Ама тя си остава безъ движение.

И. Марулевъ (д. сг): Не, повръща се.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Безспорно, тия случаи, за които г. Марулевъ говори, заслужаватъ внимание и мѣстото имъ е въ сегашния членъ, а не въ предходния. Молбата не трѣбва да се повръща, а трѣбва да се остави безъ движение. Но нужната поправка, както казахъ, ще трѣбва да стане на трето четене.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Теодоси Кънчевъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Формално въпросътъ трѣбва да се разреши на трето четене. Ще ми позволите да илюстрирамъ съ единъ примѣръ мисълта на г. Марулева.

Допълнителната касационна жалба трѣбва да се представи седемъ дена преди деня, въ който се гледа дѣлото. Вие получавате отъ Свищевъ телеграма тукъ: „Молимъ, подайте касационна жалба. Пълномощно следва“. И вие го получавате тѣкмо въ последния денъ, когато можете да подадете допълнителната касационна жалба. Вие написвате въ срока жалбата, подавате я, обаче не можете да приложите пълномощното, защото то е изпратено по пощата, забравили сж го или по някоя друга причина не се изпраща. Вие подавате жалбата въ срока, а пълномощното дохожда следъ единъ-два или три дни. Понеже въ момента, когато сте подали жалбата, вие сте имали фактически пълномощно, само че сте бѣмали физическата възможностъ да го приложите къмъ жалбата си, щомъ допълнително вие го представите и докажете, че сте го имали, безспорно е, че вашитѣ действия сж правилни, че сж действия на единъ пълномощникъ. Но по една физическа невъзможностъ не сте могли да го приложите къмъ вашата жалба. И затуй въ чл. 96, който става чл. 94, нѣма да се каже: „ако не е приложилъ или представилъ“, а трѣбва да се каже: „ако нѣма“. А щомъ го представите, вие показвате, че го имате. Обаче този въпросъ трѣбва, както казахъ, формално да се разгледа при третото четене.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цвѣтанъ Стоянчевъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Азъ ще говоря по чл. 99.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю п. Цвѣтковъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Г. г. народни представители! Трѣбва да се съобразимъ съ чл. 370, въ който се казва, че когато има дефекти въ пълномощното, тия дефекти не повличатъ правото на отводъ, ако се поправятъ до първото по дѣлото заседание. Въпросътъ, който се повдига отъ г. Кънчевъ, се отнася до повръщане на молбата и когато нѣма дефекти пълномощното. Въ такъвъ случай има едно противоречие съ чл. 370. Защото, докато чл. 370 дава възможностъ дефектитъ въ пълномощното да се поправятъ до първото по дѣлото заседание, до предявяването на отвода, разискваниятъ сега членъ оставя молбата безъ движение.

Ето защо моля да се съчетае текстътъ на члена, който сега разискваме, съ текста на чл. 370, който после ще разискваме.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Миновъ.

П. Миновъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ както по чл. 94, така и по чл. 96 обръщамъ внимание на пропускитѣ, които може да направи страната, която за-

вежда процеса, защото тѣ сж отъ колосално значение не само при завеждането изобщо на искове, но особено сж важни при завеждане на искове за недвижими имоти. Знае се, че щомъ неправилно се заведе единъ искъ, послѣствието е изгубването на процеса. За да се предпазятъ странитѣ отъ подобно нѣщо, азъ моля пунктъ 7 отъ старата редакция на чл. 96 да остане и въ новата му редакция. Само че тѣй, както бѣше старата редакция на пунктъ 7, тя не трѣбва да се приема; тя е неправилна. Старата редакция гласи: (Чете) „въ случаитѣ, предвидени въ чл. 4 на закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ“. Споредъ менъ, пунктъ 7, който предлагамъ да влѣзе и въ новия текстъ на чл. 96, трѣбва да има следната редакция: (Чете) „Когато не сж изпълнени разпорежданията на чл. 4 на закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ, щомъ спорътъ е за недвижими имотъ“. По сѣщитѣ съображения, както ви казахъ и по-рано, когато говорѣхъ по чл. 94, азъ моля да се приеме този текстъ на пунктъ 7, защото той има голѣмо значение за странитѣ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цвѣтанъ Пупешковъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Г. докладчикътъ обясни защо е зачертана алинея 7. Касационната практика е уяснила, че наредбата на чл. 4 отъ закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ за вписване на исквата молба, когато спорътъ е за недвижимъ имотъ, е отъ частно-правенъ характеръ, въ интереса на самата страна, а не е дефектъ отъ абсолютенъ характеръ, ако страната пропусне това. Оставено е въ грижи на страната да стори това, ако иска да си заварди интереса, или да не го стори, ако не иска да си заварди интереса за бъдеще. Ние се намираме, г-да, въ граждански процесъ, дето волята на страната трѣбва да дирижира движението на процеса и, следователно, запазването на условията и завардването на интереситѣ и ще зависи отъ самата нея. За насъ е важно да дадемъ публични гаранции за едно добро и бързо правосъдие, за това, което засѣга интереса на правосъдието или други обществени интереси; а това, което е областта на частнитѣ интереси — както и Върховниятъ касационенъ сѣтъ признава, и както се признава общо въ юриспруденцията — къмъ което спада и спазването на условията по чл. 4 отъ закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ — това условие нѣма значение за присмането или неприемането на исквата молба, защото то, както казахъ, интересува само лицето. То може да се е отказало доброволно отъ това обезпечение и, следователно, да се изложи на риска въ края на краищата да намѣри нѣкого друго го настаненъ върху имота.

В. Кознички (ищ. л): Често пжти става причина да се забави исквата молба.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Тѣкмо затова въ комисията смѣтахме, че не трѣбва да бѣде поставенъ пунктъ 7 отъ стария чл. 98 въ новата редакция на чл. 96, защото ще бѣде излишно усложнение и излишно изброяване на тия положения. Това, което е третостепенно и четвъртостепенно, и затова е предоставено на страната, тя да бѣде грижливъ за варденето на свои интересъ, не бива да се вмѣква въ текста на чл. 96. Затова и ние изоставихме точка 7.

По въпроса, повдигнатъ отъ г. Марулевъ, азъ смѣтамъ, че би могло да се направи една малка разлика и да се наложи санкцията на повръщане исквата молба, когато дефектътъ е отъ абсолютенъ характеръ, както се характеризира и по-рано, когато се говорѣше по предшествуващия членъ, а именно: когато страната действува като представителъ, но въобще нѣма пълномощие. Когато, обаче, страната има пълномощие, но въ момента не разполага съ него и не може да го представи, каквѣто е случаятъ, изтъкнатъ отъ г. Марулева, би трѣбвало да се направи една малка разлика, едно смекчение, като се обмисли за трето четене, за да не попаднемъ въ една грѣшка. Пълномощието е договоръ отъ такъвъ характеръ, който може отпосле да бѣде ратифициранъ, въ случая такава ратификация не би могла да има действие. Може упълномощителътъ следъ изтичане на извесенъ срокъ, да одобри действията на този, който е действувалъ заради него, и тѣ да добиятъ валидность въ друго отношение. Това, обаче, нѣма значение за дадения случай, защото тукъ се върши едно съдебно действие, ангажира се единъ процесъ съ подаване на исквата молба. Въпросътъ се касае за съществуваще въ тоя моментъ пълномощие, . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Безспорно.

Ц. Пупешковъ (д. сг): . . . но което не се е намирало налице. Подобни случаи не се визиратъ въ това предложе-

ние, което се направи от г. Марулевъ. Тъй щото на трето четене може да се направи една добавка, че абсолютна санкция се налага по чл. 94, а по този членъ, въ който се предвижда само временно оставяне безъ движение исковата молба, имае единъ поправимъ дефектъ и заговата може да се допустне представяне пълномощното, щомъ като съ това пълномощно страната е разполагала преди подаване на исковата молба.

Председателствуващ В. Димчевъ: Има думата народният представител г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Предложенията на г. Миновъ не сѣ приемливи за това, защото тѣ искатъ да бугнатъ всички процесуални правила въ специалнитѣ закони и въ общия процесуаленъ законъ. Това не трѣбва да се допустне. Не може така. Трѣбва да се признае, че ще страдатъ и клиенти, и адвокати.

Председателствуващ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. г. народни представители! Две думи по предложението на г. Миновъ. То не е така безъ значение. Съ огледъ на случаитѣ, които имае въ нашата съдебна практика, и то много печални случаи, азъ бѣхъ предвилѣлъ съответната наредба въ пунктъ 7 на чл. 96 на първоначалния проектъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Ксенофонъ х. Петровъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Не е само случаятъ съ Ксенофонъ х. Петровъ, има и много други. Съгласно наредбата на чл. 4 отъ закона за привилегиитѣ и ипотеки, съдътъ не трѣбва да приема искова молба, която не е вписана у нотариуса. Председателятъ на съда, обаче, по несъгледжане приема една искова молба за използване на недвижимъ имотъ и, следъ като съглежда недостатъка, повръща исковата молба. Но въ този моментъ страната вече е загубила срока за предявяване на иска за изкупуване.

В. Кознички (нац. л): Не може да му я върне, тя е вече заведена.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Има касационна практика, че може. За да се гарантиратъ странитѣ отъ подобни изненади, не би било излишно въ наредбата на чл. 96 да се възстанови т. 7 на първоначалния проектъ.

Обаждатъ се: На трето четене да се поправи това.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Може и сега.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ ви поставямъ въпроса, за да го обмислите, защото заслужава зашеото внимание.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не само чатно-правенъ интересъ, но и общественъ интересъ има въ този случай. Сигурността на чатната собственостъ и недвижимитѣ имоти е общественъ интересъ.

И. Марулевъ (д. сг): Гласувайте моето предложение.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Това ще стане на трето четене.

И. Марулевъ (д. сг): Защо да не го гласуваме сега: (Чете) „Когато при исковата молба не се приложи и пълномощното, което е ималъ“ и пр.

Д. Бошняковъ (д. сг): Откъде знаете, че е ималъ пълномощно? Откъде ще знае и председателятъ на съда, когато ще сложи резолюцията си отгоре, че трѣбва да се даде ходъ на молбата или не, че той е ималъ пълномощно?

И. Марулевъ (д. сг): Въ исковата молба е казано, че има пълномощникъ. Разликата, г. Бошняковъ, въ единия и другия случай е тази, че на мене, когато имамъ пълномощно, но не съмъ го приложилъ, председателятъ на съда ще ми върне исковата молба, и азъ нѣмамъ право да обжалвамъ, а когато е оставена безъ движение, азъ ще обжалвамъ и ще приложя пълномощното. Ако по-горната инстанция установи, че преди завеждането на дѣлото съмъ ималъ пълномощно, ще ми даде ходъ на исковата молба, а ако не представя такова, ще остави безъ последиствие молбата ми.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ напълно сподѣлямъ съображенията, които се изказаха отъ г. Пупешковъ. И азъ мисля, че случаятъ, който се има предъ видъ, а именно, когато лицето е имало пълномощно преди да се заведе дѣлото, трѣбва да се предвиди въ закона. Но следъ като приехме т. 2 на чл. 94, сега не можемъ да приемеме новъ пунктъ въ чл. 96 въ противоположенъ смисълъ. Това може да стане само на трето четене.

И. Марулевъ (д. сг): Чл. 94 трѣбва да се махне.

Председателствуващ В. Димчевъ: Има думата народният представител г. Ангелъ Томчевъ.

А. Томчевъ (д. сг): Азъ мисля, че за ржководно начало при изработването на единъ законъ трѣбва да ни служи това: да не го усложняваме, а да го опростяваме. Най-елементарното нѣщо е, този, който завежда искъ, да установи своето качество. Ние нѣма защо да правимъ тѣзи подразѣления, да правимъ тѣзи волности. Когато се завежда единъ процесъ, той трѣбва да се завежда сериозно. Това е първото нѣщо. Ето защо на пълномощникъ, който нѣма пълномощно, да не му се дава това право. Никой не го кара да бърза. Да си вземе пълномощното и тогава да се яви.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Той го има.

А. Томчевъ (д. сг): Ако го има, да го представи. Когато е въпросъ да се представятъ допълнителни заявления по една искова молба, тогава разбирамъ, може това да се прави; но когато е въпросъ да се завежда искъ, който е основата, началото, и да не се представи никакво пълномощно — това не е сериозно.

И. Марулевъ (д. сг): Случайностъ.

А. Томчевъ (д. сг): Не може да се говори за случайностъ.

Д. Бошняковъ (д. сг): Въ гражданското съдопроизводство никога не можемъ да държимъ смѣтка за случайности.

Председателствуващ В. Димчевъ: Има думата народният представител г. Кръстю п. Цвѣтковъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Едно обяснение искамъ да дамъ. Азъ се обръщамъ къмъ г. министра повторно съ молба да съгласува редакцията на чл. чл. 94 и 96 съ чл. 370 отъ закона. Защото споредъ чл. чл. 94 и 96 исковата молба се повръща или оставя безъ движение, ако не е приложено пълномощно и не е подписана отъ пълномощника, когато споредъ чл. 370 отъ законопроекта тѣзи дефекти не влѣкатъ прекратяване на дѣлото, ако сѣ поправени до предявяване отвода на тѣзи основания. При това положение намирамъ, че чл. чл. 94 и 96 трѣбва да се поправятъ въ смисълъ, че исковата молба не се повръща и не се оставя безъ движение при дефекти въ пълномощното или поради неприлагането на същото къмъ исковата молба.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. Пупешковъ. Ви отговори — Вие не го чухте — че не може този случай да се отнася за искова молба. За завеждане на искъ лицето, като пълномощникъ, трѣбва да има пълномощно. Онзи отводъ се отнася за други случаи.

К. п. Цвѣтковъ (д): Ако председателятъ на съда по недоглеждане, въпрѣки горнитѣ дефекти, е далъ ходъ на исковата молба и ако до първото по дѣлото заседание не се предяви отводъ, нѣма защо да се повръща исковата молба.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Този случай е другъ.

Председателствуващ В. Димчевъ: Които приематъ предложението на г. Петъръ Миновъ, къмъ чл. 96 да се предвиди новъ пунктъ 9: „Когато не сѣ изпълнени разпорежданията на чл. 4 отъ закона за привилегиитѣ и ипотеки, щомъ спорътъ е за недвижимъ имотъ“, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ чл. 96, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 97. Въ случаитѣ, посочени въ първитѣ седемъ точки на чл. 96, на ищеца се праща съобщение, че молбата му се оставя безъ движение, като се указватъ и опущенията,

поради които не може да ѝ се даде ходъ по установения редъ.

Въ съобщението се спредѣля на ищеца двеседмиченъ срокъ, считанъ отъ деня на връщането му, а ако ищцѣтъ сѣмъ нѣколко, отъ деня на най-последното връщане съобщението на когото и да е отъ тѣхъ, за да поправи допустнатѣ отъ него опущения. Връщането на съобщението става по установения въ чл. 95 редъ“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 97, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 100 става чл. 98. (Приетъ безъ измѣненіе)

Чл. 98 (203). Ако въ исковата молба не е означено мѣсто-жителството на ищеца, въ такъвъ случай за оставянето на молбата му безъ движенье се запазва обявление въ опредѣленото за това мѣсто въ сѣда въ продължение на единъ месецъ, а самата молба се остава въ канцеларията на сѣда, докато се яви ищцѣтъ.

Ако ищцѣтъ се яви въ това време, дава му се предвидениятъ въ чл. 97 двеседмиченъ срокъ, за да поправи допустнатѣ отъ него опущения“

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 100, който става чл. 98, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 101 става 99 (Приетъ безъ измѣненіе)

Чл. 99 (204). Ако въ предвидениятъ въ чл. 97 и 98 срокове ищцѣтъ не поправи допустнатѣ въ него опущения, исквата молба му се повръща съ ново съобщение, заедно съ всички представени къмъ нея приложения. Сѣщиятъ искъ може да се предяви отново съ подаване на друга исква молба“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народния представител г. Цвѣтанъ Стоянчевъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Вземамъ думата, за да предизвикамъ г. министра и г. докладчика да направятъ едно изявление по текста на този членъ. Казано е въ този членъ, че когато се повръща исквата молба, повръща се съ всички представени къмъ нея приложения. Досегашната касационна практика е, че не се повръщатъ сѣдебнитѣ мита. Какъ разбиратъ г. докладчикътъ и г. министърътъ: ще се повръщатъ ли сѣдебнитѣ мита? Сѣдебнитѣ мита се взематъ за сѣдебна услуга. Азъ мога да ви цитирамъ мнението на г. Абрашевъ, който е единъ голѣмъ капацитетъ по тая материя. Споредъ него, справедливо би било да се тълкува този текстъ „всички приложения“ въ смисълъ да се включватъ и сѣдебнитѣ мита, защото сѣдебнитѣ мита се плашатъ за сѣдебна услуга. Нѣма какво държавата да печели за услуги, които не е правила. Нѣма защо държавата да се обогатява безъ причина.

Р. Василевъ (д. сг): Колко касационни депозити изгратъ въ Касационния сѣдъ!

В. Кознички (нац. л): Това ще бѣде една неразбория.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Мнението на комисията и моето е, че сѣдебнитѣ мита не се повръщатъ.

В. Кознички (нац. л): Ако се повръщатъ сѣдебнитѣ мита, тогава ще прощиримъ много адвокатитѣ, които ще бѣдатъ невнимателни при подаване на касационни молби и после ще търсятъ обратно митата. Сѣдебнитѣ мита ще останатъ като наказание за адвокатитѣ, които не си отварятъ очитѣ. Освенъ това създава се една техническа мъчнотия въ сѣдилищата и въ нотариуса. Митата се внасятъ въ нотариуса. Кой ще заповѣда на нотариуса да ги върне? Председателятъ на сѣда ли? Това е невъзможно. Това не трѣбва да се прави, то не е въ интереса на работата. Всѣки трѣбва да си отваря очитѣ, да внимава.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 101, който става чл. 99, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 102 става чл. 100. (Приетъ безъ измѣненіе)

Чл. 100 (205). Противъ разпорѣждането на председателя на сѣда за повръщане на исквата молба (чл. чл. 94 и 99) ищцѣтъ може да подаде частна жалба до по-горния сѣдъ. Жалбата се подава въ единъ екземпляръ.

Сѣдътъ разглежда жалбата въ разпорѣдително заседание. Опредѣлението на сѣда не подлежи на обжалване“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 102, който става чл. 100, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Бъровъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 103 става чл. 101. (Приетъ безъ измѣненіе)

Чл. 101 (206). Следъ като исквата молба постѣпи въ сѣда, председателятъ на сѣда я предава, заедно съ приложенията ѝ, за пазене въ канцеларията, гдето тя и приложенията къмъ нея, както и всичкитѣ други книжа, които постѣпятъ по поводъ на нея, могатъ да бѣдатъ разглеждани отъ страницѣтъ“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 103, който става чл. 101, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Предлагамъ да спремъ разглеждането на законопроекта, защото главата за цената на иска ще предизвика доста спорове, а ни оставатъ само 20—25 минути до 8 ч.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Следующето заседание ще бѣде утре, съ сѣщия дневенъ редъ.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 35 м.)

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
В. ДИМЧЕВЪ

Секретарь: **СТ. РЯСКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители: Сотиръ Яневъ, Драгомиръ Апостоловъ, Александъръ Неновъ, Тома Константиновъ, Кирилъ Славовъ, Стефанъ Бояджиевъ и Теню Янгъзовъ.	37	5. Отъ народния представителъ Стоянъ Омарчевски къмъ министъръ-председателя — относно репарациитѣ. (Развиване, отговоръ и обръщане питането въ запитване)	40
Питания:		Законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство (Второ четене — продължение разискванията)	47
1. Отъ народния представителъ Цено Табаковъ къмъ министъръ-председателя — относно репарациитѣ. (Съобщение, развиване и отговоръ) .	37	Прошения:	
2. Отъ народния представителъ Иванъ Петровъ Недѣлковъ къмъ министра на търговията, промишлеността и труда — относно липсата на каменни въглища въ столицата и въ провинцията, било за отопление, било за индустриални цели. (Съобщение)	37	1. Констанца Д. Грекова, отъ гр. София — да се увеличи народната пенсия на Констанца Д. Грекова, отъ гр. София, съпруга на бившия министъръ-председателъ Димитъръ Грековъ, на 2.500 л. месечно. (Прието)	47
3. Отъ народния представителъ Никола Мушановъ къмъ министъръ-председателя — относно репарациитѣ. (Развиване и отговоръ)	37	2. Лидия д-ръ Ив. Шишманова, отъ гр. София — да се отпусне на Лидия д-ръ Ив. Шишманова, отъ гр. София, съпруга на починалия бившъ министъръ на народното просвѣщение проф. д-ръ Ив. Шишмановъ, народна пенсия въ размѣръ 18.000 л. годишно. (Прието)	47
4. Отъ народния представителъ Илия Януловъ къмъ министъръ-председателя — относно репарациитѣ. (Развиване, отговоръ и обръщане питането въ запитване)	38	Дневенъ редъ за следващото заседание	56